

De Vierschaar

Tijdschrift van de Heemkundige Kring "De Vierschaar" vzw

INHOUDSTAFEL

Woord van de voorzitter <i>Guy Hoebeke</i>	p. 1
Nieuws van de redactie <i>Wies Creve</i>	p. 3
Overlijdens <i>Eddy Van Acker</i>	p. 4
Nog Hongaarse sporen te Wachtebeke <i>Wies Creve</i>	p. 5
Twee nieuwe straten <i>Eddy Van Acker</i>	p. 6
Straffe verhalen van mannen die WO II zelf hebben meegemaakt <i>Wies Creve</i>	p. 9
Keizer Karel komt naar Wachtebeke <i>Cesar David en Eddy Van Acker</i>	p. 13
Opsporing gezocht <i>Eddy Van Acker en Luc. De Maesschalck</i>	p. 15

Er was enige vertraging met het jaarboek 2010. Dit kwam door een tekst die wat laatstijdig binnenkwam, maar die vanwege zijn actualiteit in dit boek moest gepubliceerd worden. Het doet deugd dat meerdere leden soms tekenen van onrust vertonen bij het uitblijven van onze belangrijkste publicatie. Soms gaat het zover dat er dringende telefoontjes gepleegd worden "Ik heb het nog niet gehad!". Men moet er echter ook rekening mee houden dat de ene of de andere van onze tien bedelers wel eens iets voor kan hebben, dat haar of hem verhindert haar of zijn bedeling af te ronden. Het betekent in alle geval dat er naar het jaarboek uitgekeken wordt.

Vooraf op het vervolgartikel van Wies over het Hongaarse meisje, Anna, komt nogal wat reactie van mensen die er op één of andere manier nog iets van weten. Ook de 'petatte-bloem' kan op belangstelling rekenen. Tamelijk wat leden hebben er indertijd kennis mee gemaakt. Wie zich hierover nog iets herinnert, mag dit altijd meedelen aan de grootste en jongste van de twee boeren. Er kwamen al enkele rechtzettingen: 'drets' kon in sommige gevallen toch blijven drijven. De 'bloem' werd maar gemaakt einde augustus, begin september en niet op 1 juli, zoals in ons geval. En vooral 'eerstelingen' waren niet de beste aardappelen, het moesten 'muizen' zijn.

Niet alleen de leden, ook de mensen waarover het ging reageerden enthousiast, zo Albert Van Puyvelde en Evelyn Accoe, die e-mailden vanuit Iowa (USA) "wonderfully done". Nog anderen waren benieuwd naar de Warandekapel of naar de geschiedenis van F.C. Sint-Kruis-Winkel, waarbij de schrijver M. Etienne Van Kenhove geen onbekende bleek. Hierbij past het mijn kapper te vermelden, een vurige ijveraar voor onze kring. Hij kreeg bezoek van een persoon uit Winkel en vroeg hem of hij wist hoe het kwam dat de kleuren van de voetbalclub blauw en wit waren. De klant bleef het antwoord schuldig en kreeg tot zijn verbazing te horen: "Van uw vader!" Zijn belangstelling was gewekt en hij wilde het boekje zien waar dat in stond. Resultaat: weer een los exemplaar verkocht. Enige tijd nadien verkocht mijn kapper een tweede boek. Er gingen er trouwens nog meer de deur uit,

soms langs wonderlijke omwegen. Zo kregen we uit Rieme (Ertvelde) een aanvraag voor de jaarboeken 2009 en 2010. Bleek dat het boek 2009 van tante Irene Van Puyvelde via haar dochter in Zeeuws-Vlaanderen en nog enkele schakels, in handen gekomen was van een mevrouw uit Rieme, wiens grootmoeder Maria (°Wachtebeke 1901) ook een Van Puyvelde was.

Dankzij de databaselijst door secretaris Luc opgesteld van alle artikels die gepubliceerd werden door De Vierschaar en die geraadpleegd kan worden op onze webstek, is er belangstelling voor bepaalde onderwerpen. Zo werd naar een persoon uit Nederland een kopie gestuurd van alle teksten over Wereldoorlog II die in onze tijdschriften en jaarboeken verschenen waren.

Er bereikte ons ook een oproep voor de tekst en de partituur van 'De Wachtebekenare'. De tekst is in het bezit van Wachtebekenaar Cesar. Naar de partituur wordt nog gezocht. Als iemand van de lezers ons die zou kunnen bezorgen, van harte welkom.

In dit woord past het twee van onze werkende leden eens bijzonder te belichten, nl. **Bea Haemers** en **Guido Van Kerckhove**. Veel van de aanvragen die bij onze kring binnen komen, belanden bij hen. Zo verschaftte Bea inlichtingen over de familie Poppe en samen met Guido behandelde ze de familie Van Poecke. Tot Guido's verbazing bleek de aanvrager zeven generaties terug familie te zijn. De vragen komen van overal, niet alleen uit eigen land, maar ook uit Nederland en zelfs uit Spanje! De Spaanse vraag om inlichtingen i.v.m. de familie Robbrecht, voerde zelfs tot bij onze voorganger, Cesar, en zijn molenboek. Molens spelen trouwens een niet onbelangrijke rol in de archieven. Zo is Bea voor het ogenblik bezig met een vraag over de familie De Schepper, die ooit op het Sint-Pietersveld een molen had. Hieruit blijkt dat molenaars zeer actieve mensen waren, die veel kochten en verkochten, maar wie onze vorige voorzitter kent, is daar niet door verrast. Soms steekt er in een aanvraag een verwijzing naar iets wat nuttig zou kunnen zijn voor de reeks 'Wachtebeke en omstreken in Amerika'. Zo werd een vraag gesteld over een M. Willems uit Wachtebeke, die in 1912 voor

het eerst naar de VSA vertrok. Hierbij blijkt voor de zoveelste keer dat er nauwe banden waren met Zeeuws-Vlaanderen, vooral met Overslag

Ook andere instanties nemen contact op. Zo werd onze verzameling sagen en legenden gebruikt voor een 'Groot Dictee' aan het Sint-Laurensinstituut van Zelzate en voor drie lezingen in Assenede. Soms duikt er wel iets op dat niet opgelost raakt, zoals de betekenis van de plaatsnaam 'Knippegroen' uit Winkel. Hij komt niet voor in lijsten met toponiemen van vroeger en de betekenis is niet duidelijk. Het schijnt een nog jonge naam te zijn. Als iemand van de lezers hier meer zou over weten, mag hij hierover Luc, Eddy of mij contacteren.

Onze kring werkt geregeld samen met het Davidsfonds bij de organisatie van lezingen. Zo was er op 30 november 2010 een interessante lezing over 'Fransmans en Walenmannen', ofwel seizoenarbeiders in Frankrijk ofwel mijnwerkers in Wallonië. Ook hier een oproep aan onze lezers. Als er iemand is die mannen van Wachtebeke of Winkel kent, die dit zouden gedaan hebben, houden we ons ten zeerste aanbevolen.

Wat opvalt bij het ophalen van de lidgelden is dat er zoveel mensen zijn die nog veel weten over vroeger en meer in het bijzonder over Wachtebeke. Ze kunnen een mooi beeld schetsen hoe het er in die meer ambachtelijke tijden aan toeging. We hebben al resultaten bij ons medelid Roger Creve, ook bij M. Herman van Walderdonk zijn we welkom en onlangs bleek pater De Caluwé een enorme bron. Daartoe deze oproep: als er leden zijn die iets te vertellen hebben, meld het ons. In het verlengde hiervan nog dit: het bestuur van onze kring wordt elk jaar een jaartje ouder. Daarom zijn we op zoek naar nieuwe medewerkers die geregeld willen schrijven. Er zijn meer dan genoeg mogelijkheden: het oude gemeentearchief is een omvangrijke en boeiende bron en zoals reeds gemeld is er latent in de Wachtebeekse en Winkelse bevolking een zeer verscheidene, collectieve herinnering aanwezig over het nabije verleden. Dit werd in gloedvolle bewoordingen reeds vertolkt door onze hoofdredacteur en vice-voorzitter Eddy Van Acker in één van de vorige tijdschriften. Laat u door zijn boodschap ontroeren en kom ons vervoegen.

Guy Hoebeke
Voorzitter

UITNODIGING

In samenwerkend verband met onze heemkundige kring richt de Wachtebeekse afdeling van het Davidsfonds op **dinsdag 15 maart 2011 om 20.00 uur in het CCW** een lezing in met als titel:

Genade, genade!

Inquisitie en ketterbestrijding in de Lage Landen (1520 – 1530)

De Reformatie, de verspreiding van het protestantisme in onze Landen: misschien zegt dat u niet veel meer, maar u hebt er zeker van gehoord. Wie herinnert zich keizer Karel niet, Philips II, en de hertog van Alva met zijn Bloedraad? Gert Gielis is de man die er vrijwel alles van weet. Hij komt ons tekst en uitleg geven over de vroegste verspreiding van de Reformatie, nog ten tijde van keizer Karel, en de tegenacties van katholieke zijde. En hij doet het kleurrijk, met beeldmateriaal. De aandacht gaat vooral naar de processen van de inquisitie (vandaar de titel), dit aan de hand van allerhande verhalen. De duur bedraagt ongeveer anderhalf uur.

De toegangsprijs bedraagt €5 voor Df en HK leden, niet-leden betalen €7.

Keizer Karel V

De Hertog van Alva

BEDANKINGEN

TAMBOER! – Een zeer bijzonder woord van dank wil het bestuur van onze Heemkundige Kring "De Vierschaar" richten aan **de heer en mevrouw Roger Laheyne**. Roger is een geboren "Overslagsen". Zijn vader was er schilder van beroep en Roger is in hetzelfde vak een volslagen meester geworden. Met het verstrijken der jaren vond hij in zijn eigen parochie geen mogelijkheden meer om zijn activiteiten verder te ontplooiën en zo is hij zich dan maar te Zelzate gaan vestigen. Eens de pensioenleeftijd was bereikt, zagen we hem samen met zijn echtgenote het hele grondgebied van Wachtebeke per fiets verkennen; hoe dikwijls hebben we hem niet ontmoet?

Hoewel hij nog steeds te Zelzate woonde, bleef hij in zijn hart een echte Wachtebekenaar van Overslag. Dat is nu ten overvloede gebleken uit het gebaar dat hij met volle overgave heeft gesteld nu hij sedert enige tijd in het rust- en verzorgings-tehuis van het OCMW in Wachtebeke verblijft.

De interesse van het echtpaar Laheyne voor de volkse cultuur en heemkunde blijkt alleen al uit het feit dat ze jaren geleden een (duur) standaardwerk hebben aangekocht dat de "onvergetelijke Tamboer" in herinnering heeft gebracht. Op 18 november 2010, ter gelegenheid van een bezoek dat enkele bewoners van het rusthuis aan onze lokalen hebben gebracht, maakte het echtpaar dit omvangrijk werkstuk zomaar aan onze Kring over.

Een lijvig en mooi zwaar ingebonden boek van niet minder dan 1180 bladzijden, in ongeschonden staat, verhaalt niet alleen het leven van de roemruchte volkszanger TAMBOER, alias Lionel Bauwens, maar daarin zijn ook 890 liedjesteksten opgenomen die Tamboer gedurende zijn lange loopbaan heeft geschreven en meestal op bekende volkswijsjes heeft gezongen. Vaak zijn die teksten geïnspireerd op gebeurtenissen die algemeen onder de mond waren en toen dus voor de toehoorders echt actueel waren.

In Wachtebeke was Tamboer een vaste gast bij elke jaarmarkt, steeds de eerste dagen van november. Ouderen onder ons zien hem nog staan,

meestal aan de gevel van het café van René Fierens (ongeveer naast de plaats waar later de cinema en daaropvolgend het warenhuis Nopri heeft gefloreerd). Onveranderlijk was hij gekleed in blauwe kiel met een rood-witte bollekenszakdoek om de hals en met een donkere zware boerenmuts met grote klep op het hoofd.

Hij had een ongemeen scherpe tong en sommige dames, hoewel ze dol op hem waren, waagden het niet al te kortbij in de toehoordersgroep post te vatten: onveranderlijk wist Tamboer hen dan wel iets te vertellen over hun kledij (vaak over hun lingerie) of over "hun vent".

We hopen dat iemand van ons nog eens de tijd zal vinden om de onoverzichtelijke berg liedjesteksten om te ploegen en er wellicht nu en dan een voor onze streek toepasselijk uittreksel op te diepen en dan ook in onze tijdschrift te publiceren. (AC)

Sinds jaar en dag kreeg onze vereniging de toestemming om in het gemeentehuis van Wachtebeke de nodige gegevens op te tekenen voor onderstaande rubriek. Sinds dit jaar echter werd de gemeenten opgedragen de wet op de privacy, een wet die het verspreiden van deze gegevens niet toelaat, heel strikt toe te passen. Om die reden is vooral de Wachtebeekse lijst minder gestoffeerd. Hopelijk vinden we tegen onze volgende uitgave hiervoor een oplossing.

Overlijdens Wachtebeke (01/09/2010 – 13/02/2011)

Floribert SECELLE	Meersstraat 31	°03.01.1925 †13.09.2010
Fabienne SCHATTEMAN	Godshuisstraat 13	°01.09.1929 †22.09.2010
Albert MARQUENIE	Meersstraat 31	°21.02.1916 †21.10.2010
Maria DE LETTER	Godshuisstraat 13	°14.06.1921 †21.10.2010
Margarite MICHIELS	Godshuisstraat 13	°10.06.1924 †26.10.2010
Francies VAN DE VELDE	Bovenhoek 35	°12.10.1983 †27.10.2010
Michel WILLEMS	Overslag 22	°15.09.1930 †08.11.2010
Suzanne VERMEULEN	Meersstraat 31	°07.09.1924 †10.12.2010
Omer HESTERS	Axelsvaardeken 47	°08.03.1923 †25.12.2010
Marie-Jeanne VAN DE CAPELLE	Dr. Jules Persynplein	°17.05.1935 †01.01.2011
Gentil VERPLANCKE	Kalve 47	°23.02.1923 †04.01.2011
René BAERS	Godshuisstraat 13	°12.12.1919 †06.01.2011
Luc DUYCK	Langelede 70	°13.10.1958 †07.01.2011
Maria TSHUWIK	Stationsstraat 38	°28.08.1926 †11.01.2011
Jeannine ROLAND	Rechtstro 3A	°24.09.1939 †18.01.2011

Gabriëlla DE HERT	Meersstraat 31	°02.12.1912
		†01.02.2011
Magdalena POPPE	Godshuisstraat 13	°03.10.1919
		†08.02.2011
Cecile COPPIETERS	Overslagdijk 15	°06.10.1943
		†13.02.2011

Overlijdens Sint-Kruis-Winkel (15/10/2010 - 06/01/2011)

Louis DE BRUYCKER	St.-Kruis-Winkeldorp 94	° St.-Kruis-Winkel	15.03.1927
Wedn. Angeline Hendrickx		† Gent	15.10.2010
Elza MORTELMANS	Winkelwarande 52	° Lier	07.05.1922
Wed. Pieter-August De Fleurquin		† Gent	25.10.2010
Josette VAN EECKHAUTE	St.-Kruis-Winkeldorp 75	° Gent	20.11.1941
Echtg. Willy Schelstraete		† Gent	20.11.2010
Leopold DE SMET	Albert De Smetstraat 44	° St.-Kruis-Winkel	12.06.1932
Echtg. Mariette Buysse		† Gent	08.12.2010
Gustaaf De Baets	WZC St.-Jozef	° St.-Kruis-Winkel	15.09.1909
Wedn. Maria Van Hecke	Assenede	† Assenede	06.01.2011

NOG HONGAARSE SPOREN TE WACHTEBEKE

Wies Creve

Na de uitgave van ons Jaarboek 2009, waarin vele bladzijden werden ingenomen door het wedervaren van twee Hongaarse meisjes die hier in ons werkgebied (Wachtebeke èn Sint-Kruis-Winkel) na de Eerste Wereldoorlog in pleeggezinnen opgenomen werden, bereiken ons nu – nadat we vooraf hadden gesmeekt om alle mogelijke bijkomende informatie – nog verschillende nieuwe details, waarop niemand nog had gerekend, en die ook door niemand gekend zijn.

Zo bezorgt ons medelid Tim Van de Velde, bekend als de tafel- en feestorganisator uit de Stationsstraat 70, ons een aantal documenten, waarbij we toch enigszins perplex kunnen staan. Hoewel hij een oervlaamse naam draagt, was zijn grootvader een rasechte Hongaar!

Hier volgt nu de vertaling van een Hongaars document d.d. 24 december 1947, dat niets anders is dan een uittreksel uit de geboorte-inschrijvingen die daar vóór WO I gedaan werden.

«Boedapest, 24 december 1947.

Op 09 Februari 1913 (ingeschreven op 11 februari) werd geboren een kind van het mannelijk geslacht, genoemd REZSŐ. De moeder was KIOLLER ARANKA, 29 jaar, rooms-katholiek, naaister te Boedapest.

Het kind werd erkend door HAUCZINGER JÁNOS, zoals te Boedapest werd bevestigd door de Officier van de Burgerlijke Stand, en heet dus voortaan REZSŐ HAUCZINGER.»

Deze vermeldingen werden bevestigd door de Rechtbank van Eerste Aanleg te Gent, en te Brussel door de Kanselier van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, op 23 januari 1948.

Deze lange inleiding was nodig om u te doen besluiten dat Rezső Hauczinger een van de Hongaarse kinderen was die in 1925 bij een Belgisch gezin werd opgenomen, en wel bij een echtpaar Van de Velde, een landbouwersgezin uit Nederename, dat zelf kinderloos was. Zoals in

dergelijke omstandigheden meer gebeurde – zie Jaarboek 2009: Magda Farkas – keerde de jongen het jaar daarna niet meer terug naar Hongarije – zoals Anna (zie Jaarboek 2009) wèl moest doen. Het vervolg van het verhaal doet ons veronderstellen dat hij door zijn pleegouders werkelijk als bijna een eigen zoon aangezien werd: hij heeft namelijk later zijn eigen Hongaarse naam door die van zijn weldoeners laten vervangen. Magda Farkas, te Sint-Kruis-Winkel opgevangen en opgevoed, heeft die kans nooit gehad.

Reszö Hauczinger, wonende te Nederename, trad op 6 september 1950 te Zingem in het huwelijk met Paula Suzanna Sidonie Decordier, die daar zelf op 4 oktober 1919 geboren was. In het bevolkingsregister van Nederename, waar het paar gevestigd was, staat duidelijk aangegeven dat Reszö Hauczinger de Belgische nationaliteit had. Het paar had drie kinderen: Jozef (° 27.05.1951), Paul (° 30.12.1952) en Hubertine (° 03.11.1955).

De drie kinderen heetten alle drie: Hauczinger.

De "clou" van de hele affaire: op 7 augustus 1956 richt de Minister van Justitie, A. Lilar, een brief aan de heer Rezcö Hauczinger, Reytstraat 56bis te Nederename, dat Koning Boudewijn op 1 augustus 1956 aan de hele familie machtiging heeft verleend om hun "geslachtsnaam" te veranderen in die van "Van de Velde". Hierbij wordt de nog steeds geldige wet van... 11 Germinal Jaar XI van de Franse Republiek ingeroepen!!

Het jaar nadien, op 9 augustus 1957, bevestigt het Ministerie van Justitie dat het Koninklijk Besluit van 1 augustus 1956 definitief wordt, gezien, gelet op de artikelen 6, 7 en 8 van diezelfde wet van de Franse Republiek, na het verstrijken van een jaar na de bekendmaking in het Belgisch Staatsblad, geen verzoek tot intrekking of verzet is ingediend.

TWEE NIEUWE STRAATNAMEN

Eddy Van Acker

In de loop van de vorige zomer werd onze vereniging andermaal door het gemeentebestuur gecontacteerd voor een voorstel van twee nieuwe straatnamen in het project De Bergen. Het betreft hier twee nog aan te leggen verbindingswegen tussen het Sint-Pietersveld en de Hoge Akkerstraat.¹ Voor de naamgeving van een derde weg, de toegangsweg naar de nieuwe sportterreinen, stelde het gemeentebestuur de 'Sportstraat' voor.

Project De Bergen, met rechts de Hoge Akkerstraat en links het Sint-Pietersveld. Centraal achteraan bemerken we de nieuwe sportterreinen.

1. Zie ook: VAN ACKER E.: Vier nieuwe straten in Wachtebeke, in: *De Vierschaar, Tijdschrift van de Heemkundige Kring "De Vierschaar"* vzw, jg. 37, 2010, nr.1, blz.13 – 15.

Hoge Landbilkstraat en Brugstokstraat

Na een zoektocht door onze archieven bleek echter dat het aantal resterende historische namen voor deze omgeving heel beperkt was geworden. Onze bedoeling is immers om met deze naamgevingen iets van het verleden te behouden en de bevolking even te laten stilstaan bij hoe het er hier tijdens de middeleeuwen uitzag.

Voor de eerste verbindingsweg opteerden we voor: **Hoge Landbilkstraat**.

Het toponiem '*Den hooghen lantbilck*' vinden we terug in 1662. Het was een perceel ten westen van de kerkwegel naar de Ramonshoek, en situeert zich nu even ten zuiden van de spoorweg. Een *bilk* was een benaming voor een perceel, meestal een weide, dat met halfhoge beplanting was omsloten. De verwijzingen 'hoge' en 'land' moet gekoppeld worden aan de relatief hogere ligging van deze omgeving, denken we maar aan de 14e-eeuwse toponiemen *Hoge Akker* en *den Berghe*.²

De tweede verbindingsweg kreeg als voorstel: **Brugstokstraat**.

Hiervoor gaan we terug naar 1728, toen werd genoteerd dat *op den kerckweghel loopende naer Ste Pietersveldt*, een *erfve* was gelegen *ghenaempt den brughstock*. In 1789 echter was er van een erfve geen sprake meer en werden de percelen

omschreven als *zayland met een parteyken eecken capbosch*. Zij werden wel nog aangeduid als den brugstock. De hier bedoelde percelen bevinden zich nu ruwweg ten zuiden van het kruispunt gevormd door de Stationsstraat, Ramonshoek, Axelsvaardeken, Sint-Catharinastraat, en de voormalige kerkwegel.³

Wanneer de naam 'brugstok' hier voor het eerst werd gebruikt is niet duidelijk; in het landboek van 1662 is dit toponiem immers niet terug te vinden. In diezelfde periode werd hier ook geen bebouwing genoteerd. Hypothetisch kunnen we wel enkele eeuwen teruggaan, toen hier in het midden van de 14e eeuw, naast de Hoge Akker en het Sint-Pietersveld, ook een processieweg werd aangeduid. Dit weggetje evolueerde later tot de kerkwegel van de Ramonshoek en vormde nagenoeg een rechte lijn tussen het huidige Axelsvaardeken en de dorpsmolen die toen in de huidige Molenstraat stond. In de middeleeuwen werden de wegen in hoofdzaak, en om begrijpelijke redenen, op de hoger gelegen punten aangelegd. Dit hield echter niet in dat er hier of daar toch een klein waterloopje aanwezig kon zijn. Denken we maar aan de wijk Kalve, waar de natuurlijke voorloper van het Axelsvaardeken zijn weg naar de Moervaartvallei zocht. En we weten ook dat de herkomst van de naam 'Kalve' terug te brengen is tot de kleine brugconstructie die hier

Het Sint-Pietersveld met achteraan de woningen in de Stationsstraat

2. Zie ook: VAN ACKER E.: Vier nieuwe straten in Wachthebeke, in: *De Vierschaar, Tijdschrift van de Heemkundige Kring "De Vierschaar"* vzw, jg. 37, 2010, nr.1, blz.13 – 15.

over dit riviertje was opgetrokken. Een vergelijkbare betekenis moet ook gegeven worden aan de naam 'brugstok', hoewel het hier een oversteekplaats betrof enkel voor voetgangers. Een brugstok bestond dan ook vermoedelijk uit niets meer dan een tweetal planken die in een gracht werden gelegd.

Indien we nu de ruwe situering van de *erfve den brughstock* vergelijken met de loop van het Axelsvaardeken is het enerzijds best mogelijk dat beiden iets met elkaar te maken hadden. Maar anderzijds kunnen we enkel steunen op het archiefmateriaal uit 1728, en moeten we hier de betekenis van brugstok beperken tot een klein voetgangersbruggetje over een gracht.

Het gemeentebestuur vond echter dat beide straatnamen toch vrij lang waren en vroeg of die eventueel konden verkort worden. Wat de Hoge Landbilkstraat betrof konden we ons best verzoenen dat deze naam verkort werd tot gewoonweg **Landbilkstraat**, maar voor de **Brugstokstraat** kon dit echt niet.

Noordelijk deel van het Sint-Pietersveld.

3. DE SMET E., Bijdrage tot de toponymie van Wachtebeke, in: *JB van de Heemkundige Kring Oud Wachtebeke, jaarboek 1975, blz.54.*

STRAFFE VERHALEN van mannen die WOII zelf hebben meegemaakt

Wies Creve

Op 28 oktober 2010 verscheen, onaangekondigd bij de uitbaters, een wel heel verscheiden gezelschap uit Wachtebeke in het welbekende etablissement "De Baeckermat" te Westdorpe. Zes mannen, allen van reeds respectabele leeftijd, werden naar binnen geleid onder de hoede van drie welwillende dames. De hele onderneming stond onder de leiding van mevrouw Kathleen Van Hoecke, die blijkbaar van mening was dat "haar" mannen, voor wie ze permanent zorg draagt in het rusthuis van het OCMW, nu en dan wel eens de gelegenheid moeten hebben om in een andere omgeving vrijuit te kunnen kletsen over hun eerdere belevenissen. En waar kan men dat beter doen dan "op café"?

De mannen in kwestie hebben de tijd nog meegeemaakt dat orde en tucht van tel waren. Zowel thuis als in de school, in het beroepsleven en bij het leger, vond men het toen nog vanzelfsprekend gepaste bevelen ook op te volgen. De tegenstelling met de hedendaagse mentaliteit is wel frappant. Dus, toen Kathleen verordende dat hun oorlogsbelevissen nu het onderwerp van gesprek zouden vormen, barstte een stortvloed van verhalen los.

De lezer(es) zal even verbaasd zijn als ikzelf was toen ik kon horen met welke precisie deze mensen zich nog de feiten van nu zeventig jaar geleden herinneren; met welk vuur zij vertellen hoe zij hun plicht hebben gedaan, met welke binnenpret zij kunnen praten over de manier waarop zij de dans ontsprongen zijn, welke pikante anekdotes zij nog weten te vertellen. Maar ze vergeten bij dit alles niet welke miserie zij, en met hen al hun gezellen, hebben moeten meemaken. Velen van die gezellen zijn er dan ook niet in geslaagd de verschrikkingen te overleven.

RENÉ BAERS was de oudste van het gezelschap (° 12 december 1919). Hij heeft een wel zeer bewogen oorlogscurriculum beleefd. In mei 1940 was hij ingedeeld bij de Belgische strijdmacht die de westkant van het kanaal Gent-Terneuzen tegen de aanstormende Duitsers moest verdedigen. Bij de capitulatie, op 28 mei 1940, is René krijgsgevangen gemaakt. Hij herinnert zich nog levendig dat

nog even voordien vlak in zijn nabijheid zes van zijn kameraden aan flarden geschoten werden door een inslaande granaat. Hij heeft hun gemutileerde lichamen op een vrachtwagen zien wegbrengen. Hijzelf had als bij wonder geen schram opgelopen. Zoals nogal wat anderen werd René na enkele tijd weerom naar huis gestuurd.

Maar toen velen van die vrijgelatenen dachten dat de oorlog voor hen voorlopig dan toch voorbij was, kwamen andere "Befehle" hun relatieve rust wel ingrijpend verstoren. De verplichte tewerkstelling in Duitsland liet geen enkele Belg die aan het werk kon gezet worden in de Duitse oorlogsindustrie ongemoeid. Zo kwam René al in 1942 weerom in Duitsland terecht, dik tegen zijn zin. Hoewel de meeste jongens poogden zich aan die ongewenste arbeid te onttrekken, was onderduiken in die periode niet zo simpel. Niet alleen was de Duitse militaire politie permanent druk in de weer om werkweigeraars op te sporen, ze werd daarbij ook geholpen door sommige mensen van bij ons. Die laatstgenoemden gingen er dikwijls van uit dat ze zelf zouden gespaard worden wegens hun hulp aan de bezetter.

Hoewel René zich daarover nog altijd zeer kan opwinden, heeft hij toch zoveel gevoel voor humor dat hij, als gelukkige overlever, nog met een grimlach kan medelen wat vandaag de dag de financiële resultaten zijn van zijn omzwervingen gedurende WO II. De Belgische Staat keert hem een maandelijks bedrag uit: zijn rente als krijgsgevangene; omdat hij ook nog als burger is weggevoerd komt daar nog een bedragje bovenop. En de zwarte humor komt aan het einde: omdat René in Duitsland heeft gewerkt, kan hij ook nog van de huidige Bondsrepubliek een arbeidspensioen aanvragen! We willen de lezer(es) eerst toch wel uitdrukkelijk waarschuwen: er is geen reden tot jaloezie... het gaat hier zeker niet om een fortuin! (René overleed intussen vrij onverwacht op 6 januari 2011).

Ere-gemeentesecretaris ACHIEL BUYSSSE (° 2 oktober 1920) was in mei 1940 eveneens "onder de wapens". In tegenstelling tot René, die infanterist was, was de jonge Achiel bij de artillerie ingedeeld.

In die bange meidagen was hij met zijn batterij eveneens ingedeeld bij een regiment dat vanuit de richting Debbautshoek-Assenede de invallers op afstand trachtte te houden. Op dat ogenblik was Wachtebeke al bezet door de mannen in feldgrau. Verkenningsvliegtuigjes waren toen nog niet te bespeuren, en dus zochten ze overal uitkijkposten op van waaruit ze de overkant van het kanaal, de verdedigingslijn van de Belgen, in de gaten konden houden. De Sint-Laurentiuskerktoren op de markt te Zelzate was door de terugtrekkende Belgische strijdkrachten op tijd in de lucht geblazen, en de Duitsers dachten dat ze vanuit de kerktoren van Wachtebeke wel konden zien wat ginder enkele kilometers verder gebeurde. Maar de commandanten van de Belgische artillerie dachten precies hetzelfde! En dus werd de Sint-Catharintoren van Wachtebeke het mikpunt van ons eigen geschut! Oorlog houdt nu eenmaal geen rekening met wat de doorsnee mens aan het hart ligt! Maar de geschiedenis heeft steevast op elk ogenblik haar eigen ironie. Secretaris Buysse heeft mij dikwijls verteld dat de Belgische artillerie de reputatie had de beste van de wereld te zijn... zelfs de Duitsers, de Fransen en de Britten, die toch de ervaring van de Eerste Wereldoorlog hadden, gaven dat toe. En toch, zeer tot opluchting van de inwoners van Wachtebeke, en zeker van de pastoor, werd de kerktoren vanop een afstand van enkele kilometers niet geraakt! Het huis ernaast wel, een oud en lang huis van Jan Tacq in de Kerkstraat, honderd meter van de kerk verwijderd, eveneens, en wat er stond op de plaats waar nu het café Rembrandt gevestigd is, werd met de grond gelijk gemaakt.

Hoe Achiel na het einde van de vijandelijkheden in België weer thuis geraakt is, bleek hier niet heel duidelijk. Maar wanneer ik ergens hoor vallen dat men een beetje geluk moet hebben en dat men ook rap genoeg moet zijn, dan wordt het mij toch duidelijk waarom onze latere secretaris niet in krijgsgevangenschap geraakt is.

Ook toen de Duitsers in de loop van de bezetting alle jonge mannen verplichtten in Duitsland te gaan werken, hebben ze Achiel niet te pakken gekregen, hoewel ze het wel twintig keer geprobeerd hebben. Met zijn broers was hij op de ouderlijke bloemisterij te Lochristi niet zo makkelijk te vinden, hoewel alle burens wisten waar hij zich ophield. Zodra er echter in de Dorpstraat een ongekend en vreemd individu opdook, werden de Buysse's onmiddellijk gealarmeerd. En, zo zei Achiel zelf, "ik kon veel te

snel lopen!"... Bovendien zouden de broers zich niet zomaar hebben laten doen: ze beschikten over drie geweren met een kogelvoorraad van wel 500 patronen! Eén keer heeft iemand geprobeerd hen te verklikken, maar dat is de verrader gewoon ook niet gelukt. Toppunt: de man in kwestie is later nog naar Wachtebeke komen wonen; hij is nu al lang geleden overleden, maar om nogal evidente redenen heeft de gemeentesecretaris zijn begrafenis niet bijgewoond!

Hoewel Achiel Buysse, net als al zijn gezellen aan deze praattafel, als een patriot van het zuiverste allooï kan aangezien worden en dus ook bij de bevrijding in 1944 gerechtigheid ten overstaan van de collaborateurs verwachtte, gaf hij hier toch toe, verstandig als hij is, dat bij het arresteren en vaak molesteren van nogal wat "zwarten", zoals ook bij het verwoesten en vernietigen van hun eigendommen, soms nogal wat wraakgevoelens hoogtij hebben gevierd, waarover sommigen achteraf toch wel diep beschaamd mochten zijn. Ik heb de secretaris jaren mogen meemaken, maar nooit eerder hoorde ik hem het woord gebruiken dat hij hier heeft uitgesproken: "vendetta"!...

Toch eindigt zijn verhaal hier op een grappige noot: wèl heeft hij ook zoals zijn strijdmakkers een bepaalde uitkering als oud-strijder '40-45, maar wat René ontvangt als weggevoerde en als "pensioen" van de huidige Duitse staat, daar kan hij naar fluiten. Ze hebben hem niet tot in Duitsland gekregen en hij heeft niet in Duitsland gewerkt: "hij kon immers veel te rap lopen"!

GUSTAAF (STAF) L'ECLUSE (° 22 augustus 1920) heeft ook nogal wat omzwervingen meege maakt! Toen de oorlog uitbrak was hij niet "onder de wapens", hoewel hij in dat vervloekte jaar 1940 precies 20 jaar oud zou worden. Dus werd hij stante pede opgeroepen om "zijn eenheid te verwoegen". En waar was dat? In een kazerne te Oudenaarde nota bene! Samen met Maurice Notte uit de Hoogstraat trok hij op 15 mei met de autobus naar Gent. Maar daar konden ze het verder wel vergeten. "Wegens oorlogsomstandigheden" was alle treinverkeer richting Oudenaarde afgelast! Plicht voor alles, zoals het goede Belgen past! Dus maar verder: te voet naar Oudenaarde. Ons Heer helpt zijn sukkelaars... toen ze ongeveer aan het instituut Maria-Middelares waren gekomen, stopt een mevrouw met een "luxe-voiture", hou je vast, en vraagt de jongens vriendelijk waar ze heen moes-

ten. Ze deponeert de twee Wachtebekenaren met hebben en houden (een valies waarschijnlijk) echt bij hun kazerne in Oudenaarde. En daar eindigt hun persoonlijk initiatief: ze worden diezelfde avond nog op een trein gezet, die met een hele lading jonge kerels richting Frankrijk stoomt. Daar begint het epos van Staf pas. Het heeft veel te lang geduurd, en het verhaal is een roman waard.

Pas veel later verneemt Staf dat zijn broers, die ook aan de westelijke kant van het kanaal Gent-Terneuzen in gevechten gewikkeld waren geweest, toen het daar misliep samen met tien anderen, onder wie Dolf Gauwe, via Gent terug naar Wachtebeke waren getrokken, waar ze arriveerden vóór de bezettende macht zich vast in ons dorp kwam nestelen. In de Meersstraat ontmoetten ze burgemeester Van Pottelberghe, die hen aanmaande zich zo vlug als mogelijk uit het gezicht te onttrekken, want "den Duits" kon op ieder ogenblik hier arriveren!

Ondertussen zat Staf bijna te verhongeren op zijn transporttrein. Acht dagen hebben ze er over gedaan om tot in Montpellier te geraken! Ze hadden niets anders dan brood en water, en mochten op geen enkel ogenblik hun wagon verlaten. Staf kan met grove penseelstreken schilderen welke gevolgen dat had op sanitair gebied; dit nogal bruine en slecht geurend kunstwerk zal ik hier niet verder beschrijven...

In de mooie cultuurstad Montpellier mochten ze natuurlijk niet blijven. "Les petits Belges" werden naar een dorp verder in het zuiden gestuurd. Staf herinnert zich dat daar op de velden vooral druiven werden geteeld. In de meidagen en zelfs in de volgende maanden die hij daar moest doorbrengen waren die druiven wel niet groot en zeker niet rijp, wat weerom oncontroleerbare sanitaire gevolgen had. Zijn afdeling was ingedeeld bij wat men "het paardenvolk" noemde, de cavalerie dus. Zowel de behuizing als verdere faciliteiten lieten nogal vanzelfsprekend veel te wensen over. Maar voorlopig was er één voordeel: ze zagen daar geen Duitsers. Einde juni had ook het Franse leger gecapituleerd, en Frankrijk werd in twee zones ingedeeld. Het noorden van het land en de hele kust werden door het Duitse leger bezet, het zuiden kreeg een Franse schijnregering onder leiding van de in WO I glorierijke maarschalk Pétain, die eigenlijk niet veel te vertellen had op zijn hoge ouderdom. De zogenaamde Franse "regering" werd hoofdzakelijk gedirigeerd door de collaborerende minister Pierre

Laval. Daar in het zuiden, in die mooie streek rond Montpellier, bleven de gemobiliseerde Belgen rustig zitten tot september!

Rond die tijd vond men het nodig de Belgen terug naar hun vaderland te sturen. Ze werden op een trein gezet die naar het noorden stevende en alles ging goed tot men de demarcatielijn bereikte, waar het bezet gebied van Frankrijk begon! De Duitse controle daar stelde vast dat het hier om Belgische militairen ging, en die moesten natuurlijk krijgsgevangenen worden! Toen ze van het ene transport naar het andere moesten overstappen, hadden ze om zo te zeggen geen enkele bewaking. Staf moest vijf kilometer lang de koffer van een officier meezeulen, en "had ik wat Frans kunnen spreken", zei hij, dan had ik makkelijk kunnen weglopen! Maar dat is dus niet gelukt, en hij raakte daar zelfs zijn maat Maurice Notte kwijt! Drie dagen later werden ze van de trein "gelost" in een "Lager" niet zo ver van de Poolse grens! Zoals vele anderen werden Staf en zijn gezellen na een bepaalde periode weer naar België gestuurd. De nazi's dachten op dat ogenblik al dat ze de oorlog gewonnen hadden en dat niets hen nog kon overkomen.

Ze hadden het een paar jaren later toch al door dat dit niet zo vanzelfsprekend was. Precies omdat ze daardoor hun eigen jonge krachten steeds in groter aantal naar het front moesten sturen, werden de jongelui uit de bezette gebieden weerom met dwang opgeroepen om de industrie ginds bij onze oosterburen draaiende te houden. Ook Staf ontsnapte daar niet aan. Toch heeft hij achteraf ook nog daar een "straffe toer" kunnen uithalen. De verplichte arbeiders konden soms – niet altijd en niet iedereen – een paar weken vrijaf krijgen zodat ze even naar huis konden komen. Na zo'n korte vakantie kreeg Staf het bevel naar Hamburg te gaan "arbeiten". Hij zag wel hoe de toestand evolueerde en vertikte het doodgewoon om nog terug te keren. Hij bleef lekker op Kalve. Daar vernam hij via allerlei radioberichten – ook wel van de "verboden" Engelse zenders, "radio Londen calling" – dat Hamburg al nachten naeen door de geallieerde bommenwerpers gebombardeerd was, met puinhopen en massa's doden tot gevolg!

Toen de bezettingsautoriteiten bij Staf thuis kwamen onderzoeken waar Staf bleef voor zijn verdere deelname aan de Duitse "Arbeit", beweerde zijn moeder en iedereen daar dat Staf inderdaad naar Hamburg vertrokken was... Dat men hem daar niet vond was, werd snikkend meegedeeld, toch wel

makkelijk te verklaren: waarschijnlijk lag ook hij daar, ocharme, onze zoon, onze broer, tussen de vele verminkte lijken na die toch wel onmenselijke bombardementen!

Ondertussen liep Staf rustig thuis rond en toen de controleurs samen met de Feldgendarmerie hem toch op het hof zagen lopen toen hij de varkens voerde, kon hij verdwijnen via de "schelf". Zijn moeder, op haar qui-vive en vlug van geest, antwoordde aan de onvriendelijke bezoekers dat de man die ze met "Schweinefutter" hadden gezien niemand anders dan haar jongste zoon was geweest! Staf: foetsie, en dat is hij tot het einde van de bezetting gebleven. Ik vraag me wel af of zijn naam niet voorkomt op een Hamburgse gedenksteen die na de oorlog werd onthuld ter ere van de mensen die bij het oorlogsbebeuren hun leven moesten laten...

Het verhaal van ANDRÉ BRACKE (° 30 oktober 1923) klinkt helemaal anders. In de meidagen van 1940 was hij nog te jong om ooit soldaat geweest te zijn, maar in 1943 was hij al een van die jonge krachten die door de Duitsers niet alleen geronseld werden – (posters: «Hij is gelukkig, hij werkt in Duitsland»), een jonge man, omringd door lachende vrouw en opgewekte kinderen) – maar met geweld ook naar Duitsland gevoerd werden. In 1940 was André ook al een van die jonge Belgen boven de 16 jaar geweest die naar Frankrijk hadden moeten uitwijken om niet in de handen van de Duitsers te vallen; een avontuurtje dat voor de meesten van hen gelukkig afgelopen is. Alleen wist André op 25 maart 1943 met die ervaring toen al hoe dergelijke transporten georganiseerd werden. Hij vertrok met grote tegenzin, samen met Raymond Geerts, André Poppe en een zekere Swartelé, van wie hij zich de voornaam niet meer herinnert, naar Lokeren. Vandaar ging het naar Gent, en dan via een grotere lijn naar Aken. Daar zijn de drie eerstgenoemden om een af andere reden die Swartelé kwijt geraakt. De drie anderen, met een aantal onbekende gezellen die later ook soms wel kameraden werden, werden tot bij de Poolse grens naar een kamp gebracht en in een spinnerij aan het werk gezet. Werk was er wel genoeg, maar eten natuurlijk niet! En dan mocht men ook nog niet al te kieskeurig zijn als er op de kaasplakjes bij het brood ook nog wat maden rondcirkelden. Andere beestjes, waarvan er veel te veel waren, konden ze moeilijk zien: zodra het donker

was werden hun slaappleaatsen overwoekerd door wandluizen!

Van een andere kant uit gezien had het werk in de spinnerij ook bepaalde voordelen. De overgrote meerderheid van het gedwongen personeel bestond uit vrouwen. En maar weinig mannen. En de gemiddelde leeftijd van de hele groepering gaf vanzelfsprekend aanleiding tot heel wat verscheiden en meestal zeer korte relaties. De vrouwen, bijna alle Russische, waren nog zeer jong en in ieder geval, zoals André zei, zeker het aankijken waard. Bij het bekijken alleen bleef het niet altijd. André merkt filosofisch op dat de natuur zelf ervoor zorgt dat de vermenigvuldiging der soorten eeuwig blijft voortduren!

Achttien maanden heeft André daar vastgezet. Bij het naderen van de geallieerden, in dit geval ook de Russen, liep de hele organisatie in het honderd en iedereen die enigszins kon trok westwaarts. André had daar een kameraad die Duits kon praten; die deed zichzelf voor alsof hij van beroep slager was, hoewel hij tijdens zijn hele leven nog geen konijn had doodgeslagen, laat staan geslacht. André speelde voerman in een kar met twee paarden bespannen. Onder die geïmproviseerde dek mantel zijn ze tot bij de westelijke strijdmachten beland. Het is een helse tocht geweest en onze verteller denkt nu nog aan de wodka van 40° die hij als middel tegen de koude achterover sloeg. Einde goed, alles goed: André is relatief gezond en wel, maar alleszins heelhuids, terug op de Langelede gearriveerd.

GERARD ONGENAE (° 11 mei 1926) is een zwijgzaam man. Bij wat zijn metgezellen hem hier konden vertellen zat hij alleen maar meelevend te knikken. Bij het officiële einde van de oorlog in mei 1945 was hij precies negentien jaar oud, oud genoeg om weet te hebben van wat de vertellers hier te lande en in het buitenland hadden meege maakt. En ROMAIN VAN MEENEN, nu 71 jaar oud, die in 1959 militair in Congo is geweest en daar voor de keuze stond de kindsoldaten vóór hem neer te schieten of zelf gedood te worden, beluisterde met grote aandacht het wedervaren van zijn oudere kameraden aan deze tafel en wilde alleen maar bevestigen dat oorlog, gelijk waar en hoe die gevoerd wordt, altijd wreed blijft en onherroepelijk veel leed en slachtoffers maakt.

KEIZER KAREL KOMT NAAR WACHTEBEKE

Cesar David en Eddy Van Acker

Dat de 34ste Safarkensmarkt van 14 augustus 2011 een extra dimensie zal krijgen omdat hij gekoppeld wordt aan de Keuredag, staat boven alle twijfel verheven. Het overbrengen van de couffre van de Vier Ambachten naar onze gemeente, waar hij 2 jaar zal te bezichtigen zijn in de vierschaar, wordt immers een cultureel evenement dat weerklank zal vinden. Een blikvanger hierbij wordt beslist de komst van Keizer Karel V met zijn gevolg. Historisch kadert dit in een artikel in de Keure, dat stelt dat bij betwisting tussen de Ambachten de magistraat van Gent de knoop moet doorhakken. Wat kunnen wij dus beter verlangen dan dat Gentenaar Karel V het geschil komt beslechten dat gerezen is omdat het Ambacht Hulst nagelaten heeft tijdig de "Couffre" af te staan aan het Ambacht Assenede. De openbare rechtzitting is gepland voor 14.08.2011 omstreeks 15 u. op het groot podium op het Dr. Jules Persynplein.

De "Couffre"

De Stichting Keizer Karel werd opgericht op 18 november 1970 met als doelstelling "het bevorderen van studies en van historische culturele en niet-culturele manifestaties die betrekking hebben op de periode van de regeringen van Keizer Karel". Zij voert als leuze "een eerbetoon aan één van de grootste keizers die de aarde heeft voortgebracht". De leden, uit de betere Gentse burgerij, beelden figuren uit van Keizer Karel en zijn gevolg. Stuk voor stuk zijn zij uitgedost in de kledij van de 16e eeuw. Elk personage heeft op eigen

kosten zelf zijn kostuum gemaakt of laten maken, minutieus volgens de persoonlijkheid die zij uitbeelden. Zo passeren Keizer Karel en zijn eega, de Hertog van Alva, Kardinaal Granvelle, de Baljuw van Gent enz.. de revue, allemaal namen die nog in ons geheugen gegrift zijn van uit onze schooltijd. Een plezier om naar te kijken.

Het cortège van Keizer Karel is vooral bekend door de historische optocht tijdens de Gentse feesten, samen met de stroppendragers, die steevast op het Braunplein veroordeeld worden wegens de opstand van de Gentse notabelen tegen de Habsburgse monarch. Zij treden ook op bij andere, op historische feiten gebaseerde, gelegenheden. Zo waren zij te gast bij hun erelid, Prins de Ligne, op het kasteel van Beloeil. Een hele eer overigens want de prins behoort tot de hoogste adel. Zijn voorvader weigerde in 1830 zelfs de koningskroon zodat de Belgen in Engeland moesten op zoek gaan naar Leopold van Saksen-Coburg. In Binche gingen zij op bezoek bij de broederschap van Maria van Hongarije, de zus van Karel V. In 2009 waren zij de hoofdattractie tijdens de verbroedering "Mercator ontmoet Keizer Karel" in Rupelmonde, en nu komen zij naar Wachtebeke, stel je voor.

Voor het aan- en uitkleden en het veilig opbergen van de attributen kunnen de edelen terecht in de lokalen van de heemkring. Om 13 uur vertrekken zij, samen met de raadsheren van de keure, in stoet naar het cultureel centrum waar een uitgebreide receptie wacht. Voorafgegaan door het bolhoedenmuziek start het hele gezelschap om 14 uur voor de rondgang die de Safarkensmarkt officieel opent. Aan de halte van de paardentram stappen de baljuws, raadsheren en soldaten in om de couffre op te halen, terwijl het muziek, Keizer Karel en gevolg hun tocht verder zetten langs de rommelmarkt. Zodra de couffre aangekomen is op het podium aan het Persynplein neemt het hele gezelschap plaats op het podium en begint de traditionele ceremonie van overdracht, gevolgd door het proces. Eens dit alles achter de rug vertrekt de hele meute, muziek voorop, naar de vierschaar waar de couffre volgens strikte geplogenheden

met kettingen wordt vastgeklonken aan de muur. Na een afscheid met een hapje en een drankje in den Dhust, kan elkeen beschikken volgens eigen goeddunken. Kans dus dat je achteraf met een Spaanse edele of een raadsheer aan de toog hangt.

Cesar David

**“Keizer Karel” met zijn gevolg
voor het Gentse Gravensteen**

IETS MEER OVER DE KEURE EN DE KEUREDAG

De geschiedenis van de Vier Ambachten begint ergens aan het eind van de 12e eeuw. Ons gebied was een wat onduidelijk grensgebied met tal van parochies en hier en daar een stedelijke nederzetting. Zowel de graven van Vlaanderen als die van Holland maakten aanspraak op dit grensgebied, wat meermaals tot menig wapengekletter leidde. Uiteindelijk werd de Westerschelde als noordergrens van dit gebied erkend.

Het deel van dit gebied dat toebehoorde aan de graaf van Vlaanderen werd onderverdeeld in vier gebieden met een eigen rechts- en bestuursbevoegdheid: De Vier Ambachten of Qutor Officiis. Het Latijnse Officiis kan vertaald worden als “dienst of ambt”, en het daarvan afgeleide “ambacht” werd zowel in West- als Oost- en Zeeuws-Vlaanderen gebruikt om een bepaald district of gebied aan te duiden. De Vier Ambachten bestonden uit het Ambacht Hulst, het Ambacht Axel, het Ambacht Boekhoute en het Ambacht Assenede waartoe Wachtebeke en Sint-Kruis-Winkel behoorden.

In 1242 werd voor dit gebied, door de toen regerende gravin Johanna Van Constantinopel, een “Keure” verleend, waarin alle rechten en plichten van de bevolking van alle vier de Ambachten werden opgenomen. Door deze “Keure” ontstond er een soort fusie van de Ambachten Hulst, Axel, Boekhoute en Assenede.

De toch heel belangrijke documenten waarin de “Keure” omschreven was, werden opgeborgen in een grote eiken kist, de “Couffre”, die werd afgesloten met vier sleutels. Deze sleutels werden verdeeld naar de vier verschillende ambachten, zodat deze alleen kon geopend worden bij aanwezigheid van de vier sleutelhouders. De “Couffre” werd jaarlijks met veel ceremonie, naar een ander ambacht overgebracht.

In 1262 werd door Margaretha van Constantinopel, die haar zus Johanna was opgevolgd, een nieuwe Keure opgesteld. Verder weten we dat in 1477 voor dit gebied door gravin Maria van Bourgondië, een zgn. Groot Privelege werd verleend.

Na de Vrede van Münster in 1648, en de erkenning van de Noordelijke Nederlanden als onafhankelijke staat, werden de Vier Ambachten onherroepelijk gescheiden.

Maar in 1992, bij de viering van het 750-jarig bestaan van “De Keure”, besloten de heemkundige- en historische verenigingen in Zeeuws- en Oost-Vlaanderen, de oude banden terug aan te halen. Er werd een tweejaarlijkse “Keuredag” ingesteld, waarbij op die dag de nieuwe “Couffre” naar een van de voormalige parochies uit een van de Vier Ambachten wordt overgebracht. Deze nieuwe “Couffre” is gevuld met een aantal brieven van alle burgemeesters van het gebied dat vroeger de Vier Ambachten vormde.

Eddy Van Acker

In ons 3e tijdschrift van 2010 zochten we nog enkele namen die bij de foto hoorden die in 1954 werd genomen ter gelegenheid van het 200-jarig bestaan van de Sint-Ambrosiusgilde. Met enkele gouden tips van enkele enthousiaste leden en onze voormalige voorzitter Cesar David, gekoppeld aan onze eigen archieven, konden we de lijst vervolledigen.

Van links naar rechts

Zittend: Elvire Moerdyk, echtg. Jules De Caluwé en Jules De Caluwé; August Vervaet; Louis Colpaert; pastoor Julien Perquy; Aloïs Creve sr.; Maria Bollaert, echtg. Louis Colpaert; burgemeester Octaaf Scheire en echtgenote Irène Baes.

Tweede rij: Bertha Alexander, echtg. Frans De Jonghe; Leon De Bruyne; Edmond Alexander; Alphons L'Ecluse; Clara De Coninck, echtg. Edmond Alexander; Louise Fierens, echtg. Alphons L'Ecluse (?); Gustaaf Celie; Bertha Van Peteghem, echtg. Albert Vervaet; Irma Creve, echtg. Gustaaf Celie; Suzanne Vermeulen, echtg. Eduard Cloeckart; Albert Vervaet, Victor David en echtg. Marie Creve; Alfons Geerts en echtg. Irma Roets; Emerance Bauwens, echtg. Cyriel Fermont; Maria Gerres en haar man Eduard Van Assel.

Achteraan: Cyriel Fermont; Karel Neyt; Leonard Bonte; Henri Herman, Gerarda Aper, echtg. Albert Gysel; Martha Haeck, echtg. Leonard Bonte; Frans De Jonghe, Marie Dieleman, echtg. Henri Herman; Maria L'Ecluse en haar man Victor Van Bambost; Alice Bracke en haar man Robert Hesters; Albert Gysel; Eduard Cloeckart; Germaine Drosbeke, echtg. August Heirman; Clara Michiels, echtg. Leon De Bruyne.

Aan de boom achteraan: August Heirman.

Ontbrekende leden: de toen 78-jarige Alfons Marquenie en het echtpaar Firmin Kamoen-Irma L'Ecluse.

Voor dit tijdschrift zijn we eerst op zoek naar de naam van deze jonge man.

De foto werd genomen op 4 maart 1917, tijdens Wereldoorlog I dus. Waar dit was is niet bekend, maar gezien de tijdsomstandigheden vermoeden we dat het ergens in Wachtebeke was. De vrouw op de foto is Rosalia "Rozeke" De Maesschalck, geboren op 11 december 1896. Rosalia overleefde de oorlog niet, ze stierf op 31 oktober 1918, nog geen 22 jaar oud, als één van de talrijke slachtoffers van de Spaanse Griep. Wat we graag zouden weten is, wie de jonge man is die naast haar op de kar zit, en waar de foto precies genomen is. Mogelijk biedt de schouw op de achtergrond een houvast? Of de houten palen?

Een tweede foto toont ons meester Jozef Dewaele met zijn voetballende leerlingen. Naast de meester vermoeden wij (Arnold?) Ackerman en Walter De Bruyne (de grootste van de groep). Gekniel tweede van links: een van de broers Herman (Overlede)?

Wie kent nog alle namen, het jaartal en de plaats waar de foto genomen werd?

HET BESTUUR VAN ONZE HEEMKUNDIGE KRING DE VIERSCHAAR vzw

Guy Hoebeke <i>Voorzitter</i>	Walderdonk 62 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 05 38 guy.hoebeke@telenet.be
Eddy Van Acker <i>Vice-voorzitter - Redactie</i>	Geraniumlaan 4 9185 Wachtebeke	Tel. 0470 86 25 73 eddy.van.acker@pandora.be
Luc. De Maesschalck <i>Secretaris</i>	Marcel Herpelinckstraat 28 9042 Sint-Kruis-Winkel	Tel. 09 345 07 23 brigitte.dm@skynet.be
Jacques De Smet <i>Penningmeester</i>	Molenhoek 4 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 08 55 jacques.desmet97@gmail.com
Wies Creve	Winkelwarande 76 9042 Sint-Kruis-Winkel	Tel. 09 345 72 27
Cesar David	Azalealaan 4 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 01 62 cesardavid@skynet.be
Yvonne De Maesschalck-De Coene	Rechtstro 10 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 03 62
Jozef Kinget	Dorp 52 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 96 52 jozef.kinget@telenet.be
Hilair Van Rompu	Grote Markt 8/B5 9060 Zelzate	Tel. 0477 60 50 82 hilairvanrompu@skynet.be
Rita Veldeman	Azalealaan 3 9185 Wachtebeke	Tel. 0485 16 75 91 andre.de.vlieghe@pandora.be

Lid worden kan door betaling van €12 per jaar aan één van onze bestuursleden
of op rekening BE09 4482 5943 2-57 van de Heemkundige Kring De Vierschaar vzw te Wachtebeke.
Voor deze bijdrage krijgt elk lid het jaarboek en 3 nummers van ons tijdschrift.
Elke 1ste zondag van de maand van 10.00 tot 13.00 uur is iedereen welkom in onze praatherberg «Den Dhust»
en in ons documentatiecentrum en onze tentoonstellingsruimten, in het oude rusthuis «De Mey».

De Vierschaar

Tijdschrift van de Heemkundige Kring "De Vierschaar" vzw

INHOUDSTAFEL

Woord van de voorzitter <i>Guy Hoebeke</i>	p. 1
Keuredag 2011, 14 augustus <i>Cesar David</i>	p. 3
Aanvulling op het artikel over 'Petattenblomme' in het jb 2010 <i>Guy Hoebeke</i>	p. 5
Wachtebeke in WO I: 28 teruggevonden reisduiven <i>Guy Hoebeke</i>	p. 7
Nederlandse Overslag zet zich op de kaart <i>Jef Kinget</i>	p. 9
De mannen van '43 <i>Luc. De Maesschalck</i>	p. 13
Opsporing verzocht <i>Eddy Van Acker</i>	p. 15
Uit het oeuvre van Oscar Galens: De Koekoek	p. 16

Toen ik donderdagvoormiddag 7 april ll., rustig en met de wind in de rug, richting Wachtebeke-centrum fietste op het goede maar toch gevaarlijke fietspad en ik in gedachten bij De Vierschaar vertoefde, werd ik plotseling door een beweging rechts van mij opmerkzaam gemaakt op mijn omgeving. Er wuifden twee dames naar mij. Nu gebeurt dit zo zelden dat ik die gelegenheid moest benutten. Het waren Yvonne en Arlette. Ze kwamen terug van onze lokalen in de Dhust, die ze netjes in orde gebracht hadden. Een mooiere gelegenheid om de activiteiten van de ganse ploeg en hun impact op onze kring te belichten konden we niet laten gaan. De dames hadden het Dhust-lokaal in gereedheid gebracht voor een bezoek van twee groepen bejaarden van het O.C.M.W., op twee verschillende dagen. Het was telkens een succes. Van onze kant waren aanwezig Yvonne, Wies, beide op en top Wachtebekenaars en dus wel bekend bij de meeste bezoekers, André en Rita en Jacques en Jacqueline. Voor Yvonne begon de binding met onze vereniging al lang geleden, door de activiteiten van wijlen haar echtgenoot Hubert De Maesschalck. Hij filmde jarenlang, samen met Tuur Du Cheyne, de gebeurtenissen in Wachtebeke. Dochter Rita sprak de teksten in, dus de ganse familie was er bij betrokken. Yvonne is ook de archivaris van het filmmateriaal dat in de loop van de jaren verzameld werd. De groep die zorgt dat onze lokalen altijd in orde zijn en die ook instaat voor de bediening de eerste zondag van elke maand, de afwas en het opruimen nadien, voor de voorbereiding van de bestuursvergaderingen en de algemene vergaderingen... bestaat uit Yvonne, vriendin Arlette, Jacqueline (van Jacques), Rita (van André), Cecile (van Guy) en Andrea (van Wies). Ze doen dat met veel plezier en inzet. Hun activiteiten zijn onmisbaar, want zonder hun zorgen zouden de lokalen er gauw onverzorgd uit zien en zou de gezelligheid van het Dhust-café snel verdwenen zijn. Ook niet te vergeten en zeer belangrijk is de bediening op de eerste zondag van elke maand. André (van Rita) en Hilair bedrijven de tapkast en dragen de bestellingen rond, samen met de dames. Arlette zet zich vooral in voor de koffie. Ze kwam indertijd de rangen vervoegen, dankzij

Yvonne. André en Rita zijn trouwens de steunpilaren aan de toog bij heel wat andere gebeurtenissen en niet alleen bij ons. Ook Hilair heeft nog andere activiteiten, vooral op cultureel vlak! Met dank aan de ganse groep.

Lezing inquisitie

Samen met de organisator, het Davidsfonds, werkte onze kring mee, zoals al enkele keren gebeurd is, aan een lezing op 15 maart. Deze keer was het Mr. Gert Gielis die kwam spreken over het begin van de Inquisitie in de Lage Landen in de 16e eeuw. Het was een heldere uiteenzetting die goed met beeldmateriaal ondersteund werd. Ze maakte duidelijk hoe alles hier begonnen is. De heer Gielis beheerste zijn stof volledig, maar verdrook zijn toehoorders niet onder een stortvloed van details. In het kort gezegd: er is een verschil tussen de heksenvervolgingen en de inquisitie. Het beeld over deze laatste is verworden. Het is misbruikt om de kerk negatief voor te stellen. Op het einde van de middeleeuwen verkeerde de kerk in een diepe crisis. De Duitse augustijnernonnik Luther reageerde daartegen door zijn 95 stellingen op 31 oktober 1517 uit te hangen aan de universiteit van Wittenberg. Het Lutheranisme sloeg snel over naar Antwerpen en de Nederlanden (1518). Het verzet tegen Luther door de paus en keizer Karel V escaleerde, totdat het Lutheranisme uiteindelijk als ketterij bestempeld werd. Met het Edict van Worms (mei 1521) wordt Luther in de ban geslagen en worden zijn boeken verboden. Karel V zag zichzelf als de behoeder van het geloof en treedt in de Nederlanden op tegen de augustijnenkloosters als de haarden van verderf. De eerste die aangepakt wordt is Praepositus, prior van het augustijnernklooster van Antwerpen, een aanhanger van Luther. Uiteindelijk kan hij vluchten uit Brussel waar hij gevangen zat en vervoegt Luther in Duitsland. Daarop volgen strenge sancties: het augustijnernklooster van Antwerpen wordt gesloopt en alle monniken en broeders worden overgebracht naar het kasteel van Vilvoorde. Op drie broeders na worden alle andere vrijgelaten. Van die drie worden er twee op de brandstapel verbrand. Dit veroorzaakte een schokgolf in de Nederlanden. De

eerste inquisiteur tegen de ketterij die aangesteld werd, Frans vander Hulst, was geen succes bij zijn optreden in Holland.

Conclusie: in het begin was de inquisitie in de Lage Landen behoorlijk passief. Ze nam zelf niet het initiatief tot vervolging. Getracht werd de verdachten terug tot de Kerk te brengen, door ze onder druk te zetten, gebeurlijk langs hun gezin of familie om. Dit lukte in veel gevallen. Er zijn in de beginperiode slechts (!) een tiental 'kettters' ter dood gebracht. Dit veranderde echter sterk onder inquisiteur Titelmans: die was wel actief en hoe.¹ Maar dat is een ander verhaal.

Dhust 1 mei

Toen ik binnenkwam was de gelagzaal vol, verscheidene mensen stonden recht en er was een sterk en gezellig geroezemoes van veel stemmen die van alles te vertellen hadden. Onze leden **Tuur en Roger** stonden aan de toog en ze hadden het over smokkelen. Ze waren goed op de hoogte. Roger en zijn broer hebben ooit boter gesmokkeld. Op een keer vond hij er 25 kilo in een buis (gracht), maar hij liet ze wijselijk liggen, want die behoorden toe aan een andere groep en lagen daar te wachten om overgedragen te worden. Hij heeft nog 's nachts in de wei van ons werkend lid Hugo tussen de boterbloemen gelegen tijdens zo'n smokkeltocht. Tuur daarentegen wist te vertellen dat er ook beesten gesmokkeld werden en dat kalvers gebonden als worst op de achterbank van auto's gelegd werden. Op een keer werden Roger en zijn broer betrapt door gendarmes. Zijn fiets werd afgepakt en Roger werd korte tijd in de bak gestoken. De gendarmes trachtten hem te doen bekennen. Zijn vader had een melkronde, zeiden ze, en hij had zeker bindingen met een collega-melkboer in Zaffelare om gesmokkelde boter aan de man te brengen. Roger gebaarde van krommen haas en uiteindelijk moesten ze hem laten gaan. Eens na een nachtelijke tocht bleef hij slapen bij zijn meetje aan de Langelede. Ze vertelde hem dat er iets ergs gebeurd was: 'er was iemand doodgeschoten'!

Het was echter niet waar: een smokkelaar was doodgefallen bij het lopen.

Op nog geen meter van Tuur en Roger zat Wies. Ik liet me neer aan zijn tafeltje en wie Wies kent, weet dat hij veel te zeggen heeft. We hadden het over het geval van beenhouwer R. Coppens (zie artikeltje in dit nummer) en de avonturen van Roger, waardoor het gesprek op de familie Creve kwam. Dit is een wijd verbreide familie in Wachtebeke en Moerbeke. Daar mijn moeder van Moerbeke was, wist ik dat er daar zelfs een Crevestraatje was. Ik heb ook ergens gelezen dat er in de 16e eeuw al Creves in de streek woonden. Wies zelf vroeg indertijd aan zijn ambtgenoot uit Moerbeke, burge-meester Adriaensen, of hij wist waarom dat straatje zo heette. Adriaensen, die zelf niet van hier was, antwoordde "Nee, maar dat zal ik eens rap voor u uitzoeken." Wies wacht nog steeds maar zijn ex-collega is ondertussen ook met pensioen.

Medewerkers

In de krant Het Nieuwsblad van zaterdag 30 april 2011 staat op bladzijde 33 een artikel dat ons sterk boeide "**Heemkundige vond 1000 dorpsgenoten die naar Amerika emigreerden**". Schrijver dezes heeft met wisselend succes over hetzelfde onderwerp voor Wachtebeke en omstreken geschreven, maar van meer dan duizend uitwijkelingen kon hij alleen maar dromen. In de krant staat dat bestuurslid J. Claeys van de H.K. Twee Ambachten (Assenede, Bassevelde, Oost-Eeklo en Boekhout), na twee jaren werk, deze publicatie voor mekaar kreeg. Een telefoontje naar Mr. Claeys leverde nog op dat hij in die twee jaar elke dag drie tot vier uur aan het opzoekingswerk besteedde. Daarbij raadpleegde hij meerdere bronnen: bevolkingsregisters, internet, Mr. Callens uit Pittem, ... Hij kreeg hulp van twee andere bestuursleden voor het nalezen van de tekst en een derde hielp bij het opzoeken van foto's. In alle geval is zoiets voor het ogenblik in onze kring ondenkbaar. Om maar te zeggen dat onze oproep voor schrijvende medewerkers in onze vorige Vierschaar niets opgeleverd

1. Pieter Titelmans (Hasselt (Limburg), 1501 - Kortrijk, 5 september 1572) was een inquisiteur in Vlaanderen. Titelmans was al vroeg een wees, maar kon toch in Leuven gaan studeren. In 1531 werd hij magister artium (meester in de kunsten) en in 1536 licentiaat in de theologie. In 1539 werd hij deken van het Sint-Hermeskapittel in Ronse. Hierna werd hij berucht als inquisiteur. Hij werd benoemd op 2 juni 1545 en had Vlaanderen, de steden en kasselrijen Rijsel, Douai, Orchies en Doornik en het Doornikse in zijn greep. Hij had een aantal medewerkers, waaronder spionnen, maar gewapende handlangers had hij niet. Daarvoor had hij de federale overheid nodig. Maar met de middelen die hij had deed hij alles wat hij kon. Hij behandelde tussen de 1500 en 1600 beschuldigten van ketterij waarvan hij 127 de doodstraf gaf. Hij had een tijdlang de goedkeuring van de regering in Brussel, maar een ruzie met het Antwerpse stadsbestuur betekende het einde van zijn succes. Het vertrek van Granvelle maakte het er niet beter op. Ondanks het Smeekschift der Edelen in april 1565 bleef hij nog een tijd zijn beroep uitoefenen, tot en met juli 1566 toen hij zich terugtrok. (Uit Wikipedia)

heeft. Een glimmertje hoop voor de verre toekomst ligt misschien in het feit dat de dertienjarige zoon van onze aardbeienleverancier zich bezig houdt met de kwartierstaat van zijn familie. De belangstelling is er dus blijkbaar. Laat ons hopen dat die openbloeit tot een daadwerkelijke medewerking aan onze kring.

Nu en dan is er ook inbreng van buitenaf. Zo mochten we van dhr. G. Dhaenens uit Sint-Amandsberg een fotokopie ontvangen van het – handgeschreven – receptenboek van zijn moeder C. Van Hoecke. Dit waarschijnlijk naar aanleiding van ons artikel over aardappelbloem. Volgens M. Dhaenens zou

het boekje geschreven zijn tijdens de Tweede Wereldoorlog. Bij nazicht stond er niets in over het gebruik van aardappelbloem.

Langzamerhand begint de dag van de ‘couffre’ onder de kundige leiding van Cesar zijn schaduw vooruit te werpen, maar dat is voor het nummer van september.

Guy Hoebeke

KEUREDAG 2011 14 AUGUSTUS

Cesar David

Waarde heemvrienden, het belooft een memorabele bedoening te worden, deze 34e Safarkensmarkt en Wabeeks derde Keuredag. Hopelijk hebben wij goed weer zodat dit kleurrijke gebeuren volledig tot zijn recht kan komen. Het enthousiasme van de deelnemers is in elk geval groot. Zo meldt de “Stichting Keizer Karel” alvast 26 ingeschreven deelnemers, hebben de vier baljuws reeds toegezegd en uit de heemkringen uit de Vier Ambachten komen ook heel wat kandidaten om volgend scenario luister bij te zetten:

Vanaf 12 uur staan de lokalen van onze heemkring ter beschikking van de deelnemers die er zich kunnen omkleden.

Om 13 uur trekken allen naar het cultureel centrum om te genieten van een uitgebreide receptie aangeboden door het Safarkenscomité.

Om 14 uur wordt de Safarkensmarkt officieel geopend en trekt het hele gezelschap, voorafgegaan door het bolhoedenmuziek, via Rechtstro en Smishoek naar het Dr. Jules Persynplein, waar de baljuws, raadsheren en soldaten met de koetsen vertrekken naar Overlede om er de Couffre met de nodige plichtplegingen op te halen. Het bolhoedenmuziek trekt verder door de rommelmarkt tot aan de Vierschaar en terug naar het Dr. Jules

Persynplein om bij een of andere vereniging hun dorst te lessen.

Als **omstreeks 15.30 uur** de Couffre en het gevolg terug op het plein zijn beland, spoeden Keizer Karel en zijn gezelschap zich naar het podium, waar zij met de nodige eerbied worden verwelkomd door de baljuws, waarna het gezelschap plaats neemt op het podium.

De raadsheren bemoeien zich intussen met de weging van de Couffre. Hiervoor bouwt de K.S.A. een stellage naast het podium, waaraan een oude balans uit ons museum bengelt met aan de ene kant de gewichten en aan de andere kant de Couffre. Minutieus wordt alles teboekgesteld waarna Couffre en Raadsheren eveneens een plaats zoeken op het podium zodat de ceremonie van overdracht kan starten.

De Couffre wordt door de baljuws, elk met hun unieke sleutel, geopend zodat de inhoud kan gecontroleerd worden.

Hier komt de moderne tijd om de hoek kijken. In de Couffre zitten de cd's van alle vorige keuredagen maar omdat gevreesd wordt dat er weldra geen toestellen meer zullen zijn die een cd kunnen lezen, worden alle cd's uitgenomen om ze op memorysticks te zetten, die dan volgende keuredag in de Couffre zullen belanden.

De inhoud conform bevonden, ontrolt de baljuw van Hulst zijn perkamentrol om de Couffre met veel omhaal van woorden over te dragen aan het Ambacht Assenede. Vervolgens is het de beurt aan de baljuw van Assende, in deze vertolkt door onze burgemeester Willy De Vliegheer, om het beheer van de Couffre op zich te nemen, met de belofte hem zorgvuldig en veilig te bewaren tot de volgende keuredag.

Nadat het document van weging en inhoudscontrole in de Couffre wordt opgeborgen, sluiten de baljuws de Couffre en bergen hun sleutel zorgvuldig op.

Verliep alles tot dan toe rustig en sereen, plots komt er enige opschudding als de procureur een klacht neerlegt ten overstaan van het Ambacht Hulst omdat die nagelaten hebben de Couffre na een tijdschare van 2 jaren over te dragen zoals sinds lang gebruikelijk was. Daar komt natuurlijk een proces van. Na een snijdend requisitoir van de procureur die optreedt namens de drie overige Ambachten, het *geslijm* en gejammer van de verdediging van Hulster Ambacht en enkele verhitte tussenkomen van het publiek wordt het vonnis geveld dat bekrachtigd wordt door Keizer Karel. Uiteindelijk ontsnapt het armlastige Hulst aan de zware boete omdat de abt van Ter Duinen hen met de nodige fondsen komt redden.

Alles eindigt dus in peis en vree en aan het gezelschap op het podium wordt een erewijn aangeboden om de memorabele ceremonie te bezegelen. Voorafgegaan door de Koninklijke Harmonie "De Eendracht" begeeft de ganse groep zich hierna naar de Vierschaar waar de Couffre met muurring en kettingen wordt vastgemaakt onder de monumentale schouw. Erboven prijkt een bord met de nodige uitleg over de betekenis van de Ambachten vanaf de 13e eeuw. Het blijft er gedurende minstens twee jaar te bewonderen.

Welvoldaan na gedane arbeid marcheert de harmonie met het gevolg naar den Dhust waar de notabelen hun ambtskledij kunnen wegbergen om, als met een tijdscapsule, terug in de 21^e eeuw te belanden.

Mogelijks maken wij nog een ommetje langs het rustoord "De Mey" om de niet meer zo ambulante senioren mee te laten genieten van het kleurrijke spektakel.

P.S.: Om een en ander praktisch mogelijk te maken wordt de Couffre op 6 augustus in de voormiddag met het nodige protocol losgemaakt in de bibliotheek van Kloosterzande en overgebracht naar de woonboot "Jeroen" op Overlede. Dit "Nederlands" woonschip symboliseert op de Keuredag dus de grens tussen Ambacht Hulst en Ambacht Assenede.

Het leuke in heemkunde is soms het wederzijdse hulpbetoon tussen de liefhebbers van deze vrijetijdsbesteding. We zagen het al in het stukje over "Wachtebeke in de Eerste Wereldoorlog" met dhr. J. Devuyt en nu weer, dankzij onze veelzijdige hoofdredacteur, Eddy Van Acker. Hij toonde me een kookboek uit het begin van de Tweede Wereldoorlog, met daarin een recept voor het maken van aardappelbloem. Dit was interessant omdat het bevestigde wat we schreven in ons jaarboek 2010 i.v.m. het gebruik van bedorven aardappelen en ook omdat het een enigszins andere methode beschreef. Het boekje werd meegebracht door de familie Declercq-Geers van Winkel op de maandelijksse bijeenkomst in den Dhust.

Het bijzondere aan dit boekje is dat het uitgegeven werd door Uitgaven ADERTÉ te Montigny-sur-Sambre (Henegouwen). Dit is wel enigszins te merken aan het gebruikte Nederlands, maar dat is toch wel keurig. Het werd gedrukt door drukker Arthur Louis te Charleroi. Door het gebrek aan grondstoffen door de oorlog, werd er in dit boekje gezocht naar vervangingsproducten. Ik herinner me nog dat mijn grootoom, August Hoebeke, tijdens de oorlog zeep maakte van wilde kastanjes (het recept staat in het boekje) en koffie brandde uit eikels (staat niet in het boekje).

Het bevat 112 bladzijden en is onderverdeeld in drie delen. Het eerste deel "Eenige keukenrecepten" behandelt 'soepen, sausen, groenten, stevig maal met vleesch, stevig maal met gevogelte, wild en visch, stevig maal zonder vleesch, brood en pasteigebak en tenslotte snoeperijen'.

In het tweede deel "Bewaarmiddelen" hebben de (onbekende) auteurs het over "Om groenten te bewaren", "Om fruit te bewaren", "Bewaren van vleesch", "Bewaren van melk", "Bewaren van boter en eieren", "Inlichtingen over sterilisatie" en "Nuttige inlichtingen over konfituur".

In het derde en laatste deel "Hoe men verscheidene nuttige produkten vervaardigt" komen "Voedingsmiddelen", "Verscheidene produkten", "Het bereiden van dranken", "Hoe men zeep vervaardigt" en "Verscheidene inlichtingen".

Voedingsmiddelen – AARDAPPELBLOEM

Om aardappelbloem te bereiden mag men bevroren aardappelen en zelfs ietwat bedorven aardappelen nemen, want het is bewezen dat in dat geval de bloem niet aangetast is.

Een aantal aardappelen in overvloedig water wassen en met een ijzeren borstel bewerken om de eerste bruine schil te verwijderen. Daar de bloem zich in overvloedige mate juist onder deze schil bevindt, is het aan te raden de aardappelen zoo licht mogelijk te bewerken.

Opnieuw wasschen, afdrogen, fijn raspen en de vrucht op een zeer fijne zeef leggen, over een ketel. Langzaam en met kleine geuten, koud water over de vrucht gieten, goed roeren, deze zonder ophouden persen met een stamper of met een houten lepel. Deze bewerking ophouden als het water zeer klaar door de zeef komt.

Dit nat gedurende enkele uren laten rusten en dan het water zeer zacht afgieten zonder het zaksel op den bodem te verroeren.

Dit zaksel dat zich voordoet als een lichte en fijne deegmassa wordt dan op een blad papier of op een zuiveren doek gelegd en in de zon of in den oven, waarvan de temperatuur niet boven 75° mag komen, gedroogd.

Als alles goed droog is, pletteren, ziften en in een dichte doos bewaren en voor vocht behoeden.

Enige commentaar bij het bovenstaande: blijkbaar worden de aardappelen hier geraspt op een platte rasp. Dit werd me mondeling ook voordien reeds gemeld. Soms was de rasp heel klein. Wat opvalt is de bewering "...Daar de bloem zich in overvloedige mate juist onder deze schil bevindt, is het aan te raden de aardappelen zoo licht mogelijk te bewerken." Als dit zo is hadden Cesar en ik niet de beste aardappelen. Het waren eerstelingen en die hadden een uiterst dun vel. Als we i.p.v. op 1 juli, bloem zouden gemaakt hebben einde augustus, zouden we meer dan 10 % bloem gehad hebben. Het probleem van de 'drets' stelde zich niet bij deze methode. Het geraspte werd op een 'zeer fijne' zeef gelegd, zodat het niet viel in de ketel die, gevuld met water, onder de zeef stond. Wij hebben het geraspte in een oud gordijn gegoten en dat nadien uitgespoeld en uitgeknepen in een kuipje met water, maar niet totdat het water zeer zuiver bleef. Dit geeft ook een lager rendement. Wat we niet gemerkt hebben is dat we het water met de bloem erin uren moesten laten staan om ze te laten bezinken. De bloem was zo zwaar dat ze snel naar de bodem zank.

Een toepassing van aardappelbloem die we niet kenden was het gebruik ervan bij het maken van pickles. Daarvoor werden 25 gr aardappelbloem gemengd in een weinig koude azijn (een liter goede witte azijn, 7 tot 8°) met 100 gr mosterdbloem, 5 gr zout, 15 gr peper, 10 gr curry, enkele kruidnagels en een weinig keizerskruid (estragon).

Er zijn nog heel wat andere toepassingen:

Bij de soepen wordt aardappelbloem enkel gebruikt bij waterkersmelksoep en botermelksoep. Bij de sausen daarentegen duikt aardappelbloem meerdere keren op: "blanke vischsaus, vette blanke vischsaus, Tartaarsche saus, Béarnaisesaus, saus Thérèse en versche tomatensaus". Voor het bereiden van groenten wordt het vooral vermeld als onderdeel van sausen en een enkele keer uitdrukkelijk, nl. voor spinazie in room. Als verdikkings- of bindmiddel vinden we ons product meerdere keren terug bij de bereiding van vlees: "Vlaamsche karbonaden, "Marine chasseur", rundslever, rundernieren en kalfsblanquette". In aardappelmeelgebak is aardappelbloem uiteraard het hoofdbestanddeel. Nog één keer duikt de aardappelbloem op, namelijk bij cacaoroom om te smeren.

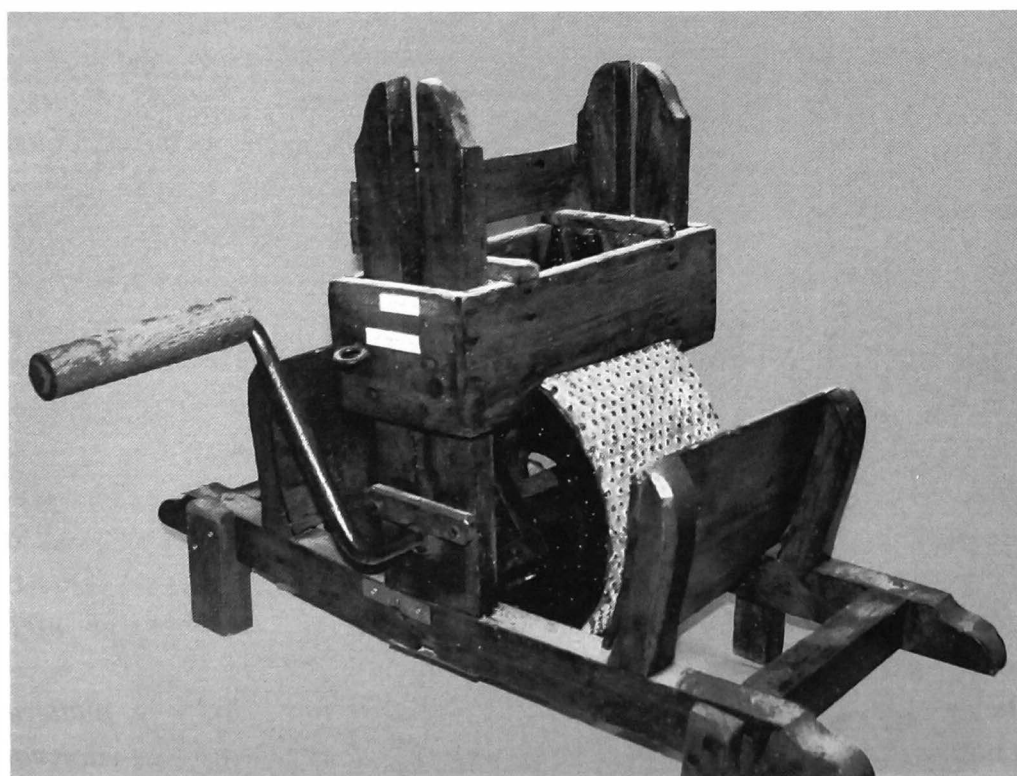
Als laatste wil ik de lezers het recept voor het maken van zeep niet onthouden:

Zeep-surrogaat van wilde kastanjes

Wilde kastanjes fijn malen, ze in regenwater doen en laten koken. Als het mengsel kookt, voegt men een weinig soda bij en laat men minderen tot het vormen van een vaste brij, die, koud, goed schuimt.

Het spijtige in dit geval voor de huidige tijd is dat de meeste wilde kastanjabomen aangetast worden door de mineermot, die de kastanjebladeren van binnenuit opeet. Uiteindelijk gaat de boom hieraan ten onder.

Guy Hoebeke

WACHTEBEKE IN DE EERSTE WERELDOORLOG

28 teruggevonden reisduiven bij slager R. Coppens kosten de gemeente een boete van 10.000 Mark

Guy Hoebeke

We hebben al heel wat gepubliceerd over de Eerste Wereldoorlog en er komt in 2014 nogal wat meer over hetzelfde onderwerp. Nu en dan bereikt ons iets over dezelfde periode, te klein voor een artikel, maar wel gepast voor een kleine vermelding in één

van de nummers van ons tijdschrift. Zo mochten we enkele maanden terug van één van de beste heemkundigen van het Verbond van Oost-Vlaanderen, dhr J. De Vuyst, langs onze vice-voorzitter om het volgende uittreksel ontvangen.

“De gemeente Wachtebeke werd met 10.000 mark beboet door de Duitse bezetter na het ontdekken van 28 reisduiven bij beenhouwer R. Coppens. (De Legerbode, 29-3-1917, blz. 4)”

Dit bevestigt wel het beeld van Wachtebeke als een haard van verzet tegen de overweldiger, zoals onder meer blijkt uit de verhalen van Robert Van de Velde (reeds spion op 17-jarige leeftijd), en van Geldof, die een Duitse spion vermoordde.² Het bezit van reisduiven was verboden omdat men op die manier boodschappen kon bezorgen aan spionagecentra van de geallieerden in Zeeland. De boodschappen werden geschreven op sigarettenblaadjes en rond de poten van de duiven gewikkeld. Zo werden gegevens doorgestuurd over het moreel en de getalsterkte van de Duitse troepen, die hier kwamen uitrusten van het front, of over misleidende treintransporten met houten kanonnen en ander legertuig, die de indruk moesten wekken dat de Duitse oorlogsindustrie nog op volle toeren draaide. Al die inlichtingen werden verzameld in de provincie Zeeland. Ook Zelzate, Moerbeke en Stekene lieten zich hier niet onbetuigd; in feite was de ganse grensstreek hierbij betrokken.

In het gemeentearchief van Wachtebeke is er niets te vinden dat betrekking heeft op de Duitse bezetting. Er werd ons uitdrukkelijk bevestigd door onze voormalige burgemeester en huidig bestuurslid, Aloïs Creve, dat het toenmalige gemeentebestuur bij het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog alle documenten over de Eerste Wereldoorlog vernietigd heeft, om gebeurlijke weerwraak van de Duitsers te vermijden. Zo is het ons onmogelijk officieel na te gaan of er ook

tegen beenhouwer R. Coppens sancties getroffen werden. Één straaltje hoop bleef er nog: navraag doen bij de nazaten van voornoemde. Ons medelid dhr. André Coppens, beenhouwer op rust, die jarenlang met zijn echtgenote, mw. Elvire Dieleman, een beenhouwerij uitbaatte in de Smishoek was bereid te helpen. Dit gaf het volgende: **Grootvader Beni Coppens** was beenhouwer en woonde in het - nu verdwenen - herenhuis dat bijna op de hoek van het huidige Dr. Jules Persynplein stond, namelijk links van de residentie waar zich nu de kapperszaak Different Hair bevindt.

Beni Coppens had als kinderen **Robert Coppens**, vader van André, **Albert Coppens**, vader van Emile, en **Norbert Coppens**; er waren nog een halfbroer René Coppens, dat was mijn slager in Zelzate, en een halfzuster Bertha.

Robert Coppens (° 8 mei 1894) opende een nieuwe beenhouwerij in de Smishoek toen hij trouwde. Dat was in oktober 1922³, toen was hij 28 jaar.

1. Nazicht op Google onder “Forum Eerste Wereldoorlog – Het WO1-forum voor Nederland en Vlaanderen” leert ons het volgende over dit tijdschrift: ‘le Courrier de l’ Armée/de Legerbode’ was de officiële publicatie van het Belgische Leger. Het was een tweetalig tijdschrift, zowel in het Frans als het Nederlands gedrukt in hetzelfde nummer.’ Het tijdschrift verscheen van 1914 tot 1939.
2. Zie onze jaarboeken 1984 en 1985.
3. Met dank aan Guido Van Kerckhove!

Daartoe heeft hij een klein oud huisje verbouwd. Robert was, volgens **André**, helemaal geen duivenliefhebber. **André** was ook zeer beslist: zijn vader noch zijn moeder hebben ooit iets verteld van die duiven en die boete en of er door de Duitsers iets met vader Robert gedaan werd.

Moest er indertijd iets gebeurd zijn, dan hadden ze er zeker over gesproken met hun kinderen. Trouwens toen Robert trouwde was de oorlog al gedaan en dus had hij ook nog geen beenhouwerij tijdens de oorlog.

Daarentegen was ook Roberts broer **Albert Coppens** een beenhouwer en een verwoed duivenliefhebber.

Hij woonde in het bovenvermelde herenhuis van grootvader Beni.

De zaak wordt nu wel wat ingewikkeld:

ofwel is de naam in het berichtje van de Legerbode fout en moet het A. Coppens zijn i.p.v. R. Coppens;

ofwel had Beni Coppens ook broers en daarvan zouden er ook beenhouwer geweest zijn, maar daarover ontbreken alle gegevens. Zou hier misschien ook een R. Coppens tussen gezeten hebben?

We vrezen dat we hiervan nooit het fijne te weten zullen komen. Of is er soms iemand van de leden die meer weet?

**Beenhouwerij
van Beni Coppens
rond 1925**

**Beenhouwerij
van Robert Coppens
in de Smishoek rond 1930**

NEDERLANDSE OVERSLAG ZET ZICH OP DE KAART

Jozef Kinget

Toen het gemeentebestuur van Terneuzen het voorstel aanbracht om zijn woonkernen wat meer bekendheid te bezorgen onder het begrip **“Thematisering”**, was het voor de plaatselijke heemkundige **John van Eck**, een uitgelezen kans om zijn geschiedkundige kennis van deze omgeving in realiteit om te zetten. Overslag zou een vernieuwd beeld krijgen van de betekenis van zijn naam.

Overslag: de plaats waar goederen van de ene bevaarbare waterweg naar de andere bevaarbare waterweg werden overgeslagen.

De aanwezigheid van enkele natuurlijke en geschiedkundige relictten werden dankbaar ingeschakeld om het hernieuwde beeld niet alleen een vorm, maar ook een symbolische waarde te geven.

- Op de Overslag staat nog een oud douanekantoor dat door de Schengenakkoorden onbruikbaar was geworden en nu als frituur het Vlaamse karakter van Belgische Overslag kan symboliseren.

- Naast dit douanekantoor, De Douanepost, staan twee grenspalen van 1843 die op hun beurt hun betekenis hebben verloren, want de grens is verdwenen. John van Eck had ze vlug de naam gegeven van **“Grenzeloze Tweeling”**.

- Langs de andere zijde van het straatje De Gebuurte staat zelfs nog een ouder exemplaar uit de Oostenrijkse tijd, die de grensovergang van de Oostenrijkse Nederlanden met de Noordelijke Nederlanden van hare Hoogmogendheden bewaakte. Dit exemplaar werd ooit als dorpel van het huis opgegraven en staat nu niet exact op de grens.

- Even verder op Hollandse Overslag ligt nog een stukje gracht dat oorspronkelijk deel uit maakte van de Zoute Vaart. Samen met het Axelsvaardeken en de Moervaart vormde deze een verbinding tussen de Westerschelde en Gent. Ook dit element zou een rol spelen in de visie van onze plaatselijke heemkundige.

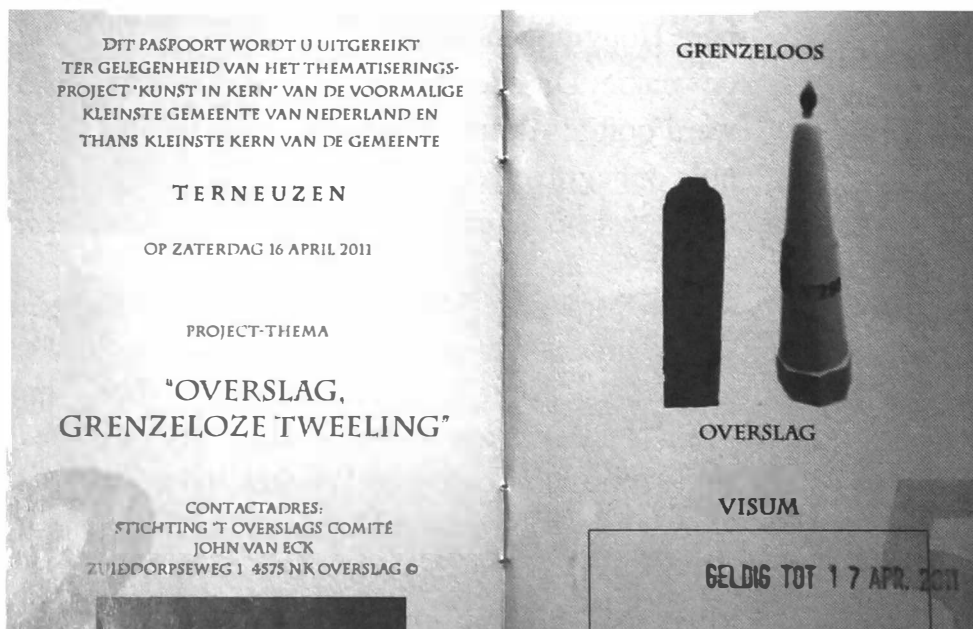

Nu nog de typisch Hollandse gedrevenheid en doorzettingsvermogen, en op twee jaar tijd werd een project gerealiseerd waarop burgemeester Lonink terecht fier kan zijn en waarvoor hij zijn gemeentegenoot een flinke pluim op de hoed mag steken. De bedoeling van de burgemeester met zijn project van Thematisering was ook om de zelfwerkzaamheid onder de bevolking van de verschillende kernen aan te wakkeren. En daarin is hij grandioos geslaagd als men het resultaat van deze verwezenlijking mag bewonderen. In

samenwerking met de plaatselijke kunstenaar **Tony Dielen**, en met een metaalverwerkingsbedrijf Lena uit Heikant werd een beeld ontworpen dat zowel de **Naam** als de **symboolwaarde** van Overslag naar voor bracht.

Inhuldiging van het nieuwe monument op zaterdag 16 april 2011

Op zaterdag 16 april werden het beeld en de omliggende borden met beschrijvende uitleg

Paspoort voor één dag

plechtig ingehuldigd door Burgemeester Lonink van Terneuzen, Eerste Schepenen van Wachtebeke Piet Penneman en Wethouder Pim Broekhuijsen samen met de plaatselijke kunstenaar Tony Dielen. De plechtigheden begonnen in de namiddag met het spelen van het Belgisch Volkslied door de Fanfare Concordia van de Overslag op het plein bij de frituur “De Grenspost”, die voor de gelegenheid terug omgevormd was tot een oud douanekantoor. Binnen kon je een stempel krijgen op een paspoort zoals men vroeger nodig had bij het overschrijden van de landsgrenzen.

Bij de zijingang van het douanekantoor was een grens gespannen met een lint tussen de twee grenspalen van 1843.

Om de uitdrukking “ de Grenzeloze Tweeling” nog wat meer kracht bij te zetten had men de tweelingbroers Piet en Paul Van Holle uitgenodigd om de grens voor deze keer open te verklaren. De plechtigheid hier werd dan besloten met het horen van het Nederlands Volkslied.

In stoet trok men dan verder de Nederlandse Overslag binnen om enkele honderd meter verder het kunstwerk en de borden te gaan onthullen. Hier werden de festiviteiten ingeleid door de initiatiefnemer de plaatselijke heemkundige John van Eck die een zeer geslaagd exposé gaf over de betekenis van deze bijeenkomst, waarna hij het woord gaf aan de Burgemeester Lonink van Terneuzen die op zijn beurt het belang van de kerken in zijn gemeente benadrukte onder de noemer Thematisering, waarbij elke deelgemeente door het uitwerken van een bepaald thema zijn eigen-

Foto: André Mulders

heid kon in beeld brengen. Voor de Overslag was dat thema vlug gevonden in zijn naam zelf. Vroeger gebeurde hier de overslag van goederen vanuit het Zuidelijke deel van de Nederlanden naar het Noordelijke deel. Toevallig was dit ook van het zoete water van de Axelse Vaart naar het brak water van de Spui, of van het zoete Bourgondische leven van de Zuidelijke Nederlanden naar het wat stroevere leven van de meer protestantse Noordelijke Nederlanden.

Foto: André Mulders

Piet en Paul Van Holle, de grenzeloze tweeling

Foto: André Mulders

In aanwezigheid van de ontwerper van het kunstwerk de Heer Tony Dielen en van de uitvoerders Atelier Lena van de Heikant werd het beeld, gemaakt in roestvrij staal en koper, onthuld. Het stelt de activiteit voor van het overslaan van goederen van het ene schip naar het andere. Daarbij zijn symbolische herinneringen aan het verleden en aan legenden uit dat verleden ook uitgebeeld in het werk.

Vervolgens mocht Eerste Schepen Piet Penneman van Wachtebeke ook het woord nemen. Hij schet-

ste de evolutie van het grensverloop in deze streek doorheen de eeuwen en mocht dan twee documentatieborden onthullen met uitleg over het verleden en het heden van een grenzeloze verbondenheid, die hier werd gesuggereerd en gevierd.

Ook hier werden de grenspalen in de kijker gezet, en het verloop van de grens werd niet alleen door deze grenspalen aangeduid maar ook een reeks zilverkleurige grenspunaises liepen over het grensverloop.

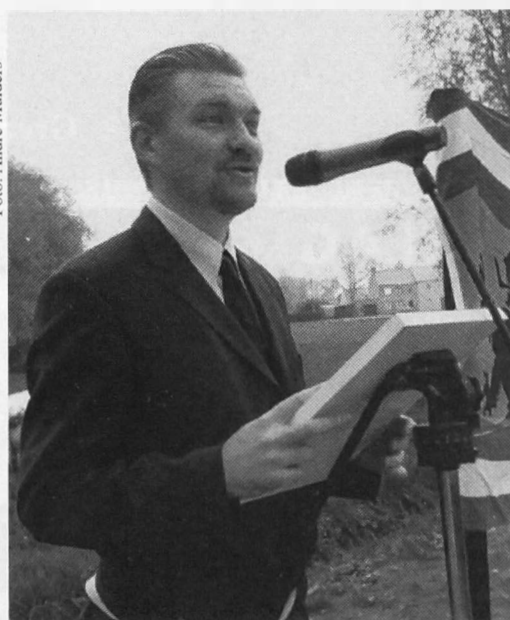

Foto: André Mulders

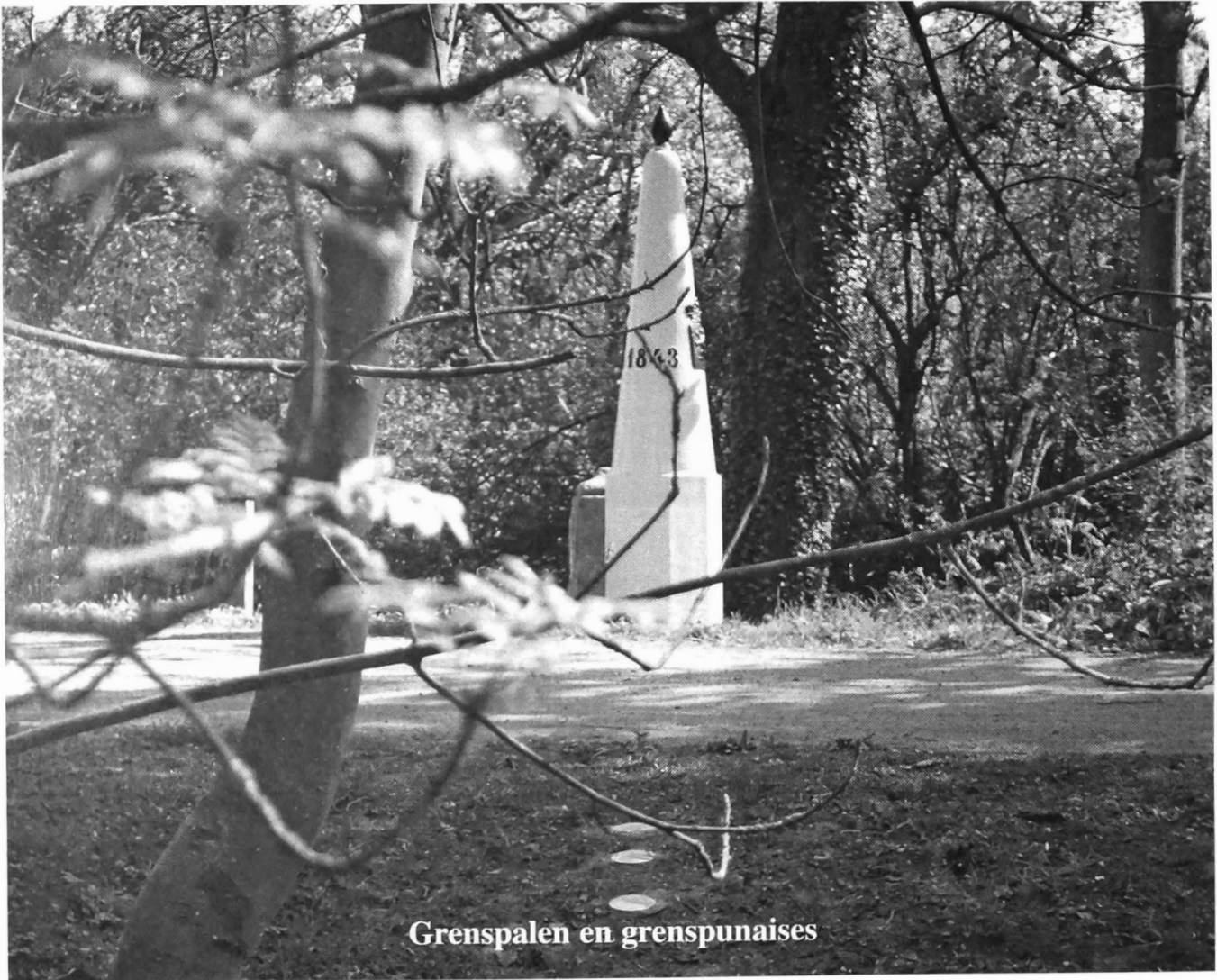
Eerste schepen Piet Penneman

Foto: Andre Mulders

Een volgende stap in de viering bracht een bijkomend symbool tot zijn recht. Over het stukje Axelsvaardeken dat er ter plaatse nog ligt werd een houten brug geconstrueerd die een zoveelste symbool uitbeeldde van de verbinding tussen de beide gemeenschappen.

Gans deze viering van Thematisering van de kern Overslag werd beëindigd met een drankje en versnaperingen in het buurthuis op de Hollandse Overslag.

Grenspalen en grenspunaises

OVERSLAG GRENZELOZE TWEELING

Grenspalen
Oostenrijks grenspaal
Annexatie
Tractaat
Honderdjarige (1914-1918)
Tweeling
Postten
Beeld
Winkel
Kantel

OVERSLAG GRENZELOZE TWEELING

Zouzeven
Wapen Overslag
Monst-Verkeers oriëntier
Polstoomars
Luchtfoto
Zeeuwse Vlaamse vlag
Lagere school
Douane
Wolven
Koningskred
Oelft....

Er waren er elf, Wachtebeekse mannen geboren in het jaar 1943 en vereeuwigd op de foto van de klas van meester Marquenie. Elf, zult u zeggen, dat is niet veel hé! Nee, maar 1943 was nu eenmaal een oorlogsjaar en daardoor was de oogst wat kleiner dan anders. Indien ik de foto goed bekijk, heb ik de indruk dat deze genomen is tijdens het derde leerjaar. Wat betekent dat hij uit 1951 zou dateren. En nu had er eentje laten weten dat hij eigenlijk wel eens wou samenkomen met dat *kleine klasje van toen*. Want de klas van zijn oudere broer had dat ook georganiseerd en dat was een groot succes gebleken. Maar helaas! Wat kunt ge doen, als ge in Wijnegem woont, ver van Wachtebeke? Dan zoekt ge iemand die dat ter plekke voor u in orde kan brengen. En zo viel het lot weer op Jonas, in dit geval schrijver dezes.

Hoe brengt men nu elf man bijeen, waarvan er drie al vijfenvijftig jaar uit het gezichtsveld verdwenen zijn? Want de wereld mag dan klein genoemd worden, blijkbaar zijn er toch mensen die men niet gemakkelijk tegen het lijf loopt, zelfs niet in vijfenvijftig jaar. En met die privacywetgeving van vandaag.... Gelukkig bestaan er nog telefoonboeken, die van deze wet blijkbaar geen last hebben. En zo was een groot deel snel gevonden, want het merendeel was niet ver uitgezwemd. Eén was overleden, die konden we niet terughalen, en één *stond niet te springen* om naar de reünie te komen. En ondanks de stellige belofte dat hij helemaal niet hoefde rond te springen, de anderen zouden dat ook niet doen, bleef hij toch liever thuis. Of misschien ook niet, want hij ging veel op reis, vertelde hij. Jammer.

En al de anderen? Die zaten blijkbaar te wachten op dergelijke reünie. Dat viel direct op bij de eerste telefonische contacten: het was alsof we elkaar gisteren nog gesproken hadden, ook al was het in werkelijkheid jaren geleden. Sommigen hadden zelf al eens gedacht om iets dergelijks te organiseren, maar ja, gepensioneerd hebben een druk leven, zegt men. Er waren er die zelf begonnen te bellen, want ze hadden van de zaak gehoord, de tamtam, nietwaar. Die reünie wilden ze inderdaad

niet missen, ik mocht hen zeker niet vergeten! Maar één was toch moeilijk te vinden. Onze Rudy was, toen we allen in de klas van meester Casneuf zaten, verhuisd naar Blankenberge. Naar Blankenberge, lieve mens! Waar ze een gans andere taal spreken, en geen Wachtebeeks begrijpen, vertelde hij ons. Toen hij beter ingeburgerd was en al wat meer oog gekregen had voor vrouwelijk schoon, nam hij de wijk naar De Haan. De man volgt nu eenmaal de vrouw, niet omgekeerd, zoals wel eens beweerd wordt. Daar hebben we hem tenslotte gevonden, zij het met wat moeite. En komen deed hij, want hij was Wachtebeke nog niet vergeten na al die jaren. We kunnen alleen maar besluiten dat Wachtebeke een gemeente is die een onuitwisbare indruk nalaat.

Dan waren er nog de andere regelingen. Een restaurant vinden, bij voorkeur in de buurt. Een menu afspreken, waar iedereen zich kon in vinden. Maar veel moeilijkheden leverde dat allemaal niet op. En zo zaten we tenslotte die 27^e maart samen in Le Jardin Bleu te Sint-Kruis-Winkel: negen mannen... van '43 met bijhorende dames, in totaal veertien. Want de dames waren meegevraagd natuurlijk. Altijd nuttig, om Bob te zijn bijvoorbeeld, en om de mannen in toom te houden, indien noodzakelijk, maar dat bleek niet nodig. Het bleek dat we er allemaal een beetje anders uitzagen, vergeleken met de foto uit 1951. De ene was al wat gemakkelijker te herkennen dan de andere. Fotograaf van dienst was Willy. Die heeft een goede reputatie op dat vlak en was bijgevolg aangeduid als vrijwilliger om deze taak op zich te nemen. Of hij zich goed van zijn job gekweten heeft kan u zelf beoordelen aan de hand van bijgevoegde groepsfoto. En of het eten smaakte? Reken maar, en de drank trouwens ook, maar we bleven matig. En verteld werd er natuurlijk ook, over wat er al die voorbije jaren gebeurd was.

Na de maaltijd – en de klassieke groepsfoto – trokken we terug naar onze bron, in casu de gemeente Wachtebeke. Dirk wou daar nog een pintje gaan drinken, waarbij we hem graag zijn

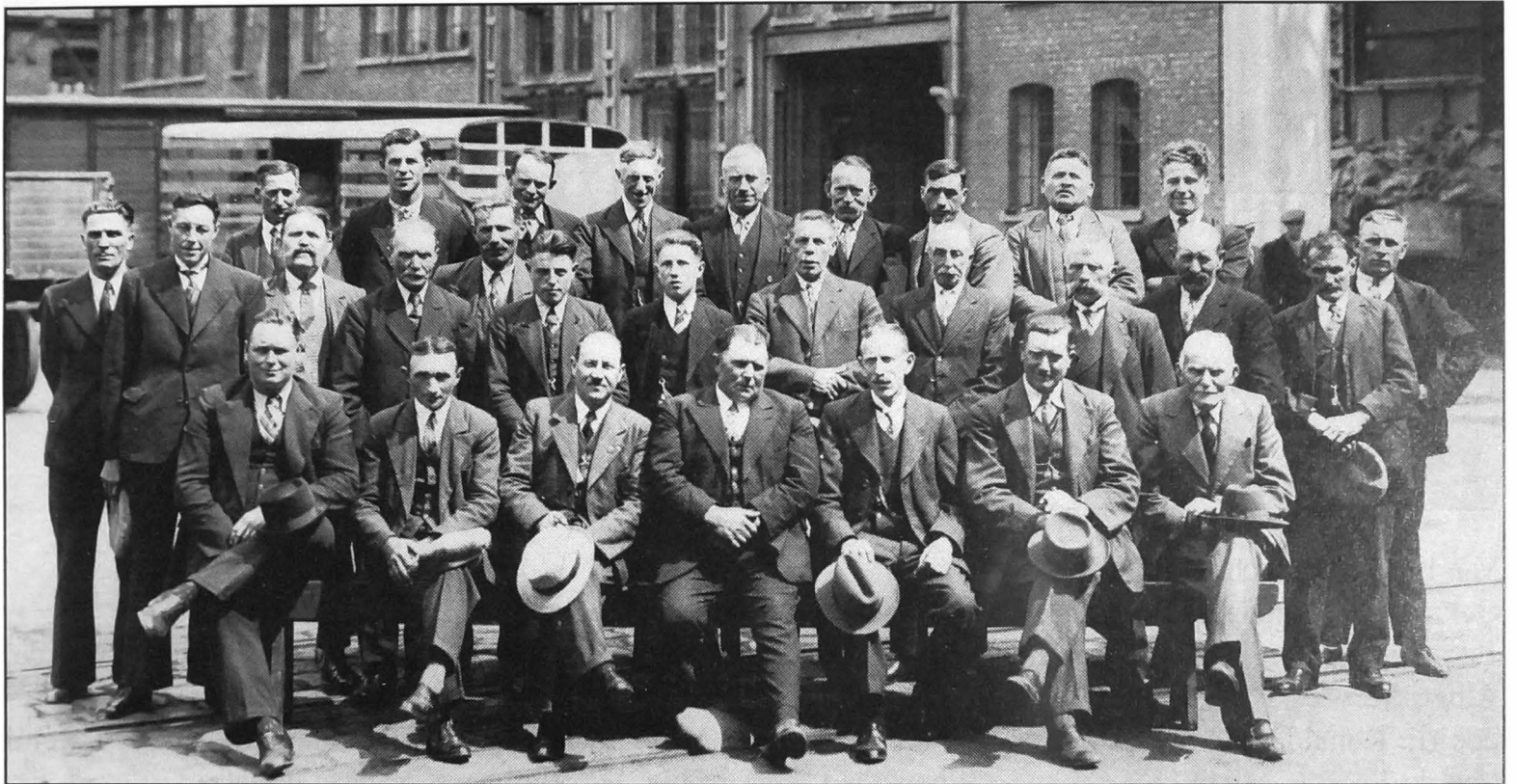
gevolgd. Tenslotte zijn we niet alle dagen samen, maar vooral omdat hij een rondje beloofde. Met één ding was iedereen akkoord: deze reünie was voor herhaling vatbaar, en er werd beloofd dat de volgende in De Haan zou doorgaan. We zijn benieuwd.

Zoek de zeven verschillen!

Foto bovenaan: de klas van meester Marquenie, anno 1951. Van links naar rechts: Meester Marquenie, Willy Leroux, Walter Willems, Rudy De Schryver, Raf De Clercq, Etienne Meneve, Luc. De Maesschalck, Oscar Van Der Jeugd, Lucien Vervaet, Erik De Clercq, Valère Bracke, Dirk Coppens. Onderaan dezelfde foto, (bijna) met dezelfde opstelling, maar enkele jaren later...

Enkele weken terug bezorgde onze secretaris, Luc De Maesschalck, mij deze foto van de Winkelse Boerenbond, voor publicatie in onze reeks 'Opsporing Verzocht'. De foto dateert van 1939 en werd genomen op het terrein van de Bloemmolens van de Belgische Boerenbond te Merksem. Na opzoeking in ons archief vond ik, zoals ik vermoedde, een kopie van deze foto, inclusief een lijstje met wie er op zou staan. Toch willen we jullie dit Winkels stukje agrarische geschiedenis niet onthouden. Eventuele aanpassingen of aanvullingen zijn altijd welkom.

Boerenbond Winkel 1939

Van links naar rechts

Boven: Petrus De Waele, René Van Acker, Victor Van de Voorde, Basiel Demaret, Cyriel Van de Voorde, Georges Bauwens, Gustaaf Claessens, Alfons Weytinck, Albert Van Waes.

Midden: Victor D'Hauwe, Honoré Van Waes, Noé Bauwens, Paul X (paardenknecht van het klooster), Cyriel Colpaert, René Van Hyfte, Jules Ryckaert, Camiel Vermeulen, Alfons Van de Walle, Adolf Van Nieuwenhuyze, Philemon De Smet, Camiel Van Hyfte, Albert De Wispelaere.

Zittend: Cyriel D'Hauwe, Jozef Hamerlinck, Leon 'tKint, Willem De Waele, Honoré Ryckaert, Theophiel Verstraete, Karel Verstraete.

Van links naar rechts

Geknield trommelaars : Etienne De Brabander, Hubert Van Hoecke, Paul Van Kerckhove.

1ste rij staande: Dirigent Paul Baeck (staande), Eric Plasschaert, Jozef D'Hondt, René Van de Voorde, Albert Vervaeck, René De Letter, Seraphien Audenaert, Henri Van den Hende, Robert Hesters.

2de rij: Ronald Onderbeke, Victor Van Bambost, René Van Poucke, René Baers, Georges De Mey, Remi Van de Voorde, Michel De Craene, Gilbert De Letter, Achiel Van Bambost, Albert Gysel.

3de rij: Alfons Van den Hende, Hubert Van de Voorde, Herman Verswalm, Gustaaf Temmerman, Roger De Clercq, Artur Verswalm, Victor Van Renterghem.

UIT HET OEUVRE VAN OSCAR GALENS

DE KOEKOEK

April is gekomen met bloem en met blad
En zangers in zonnige dreven.
Hoe aangenaam is 't nu in 't zonnige veld
Waar alles begint te herleven!

Verscholen in 't lover roept 's morgens al vroeg
De dartele koekoek ons wakker:
"Hop! Slaperkens! 't Zonneke lacht al in 't oost!
Hop! Boerkens! Aan 't werk! Naar den akker!"

Hij roept en de weergalm verdubbelt zijn stem:
't Is "koekoek" alhier en alginder.
't Wekt de andere vogeltjes ál gelijk,
't Wekt kever en bieken en vlinder.

En vraagt ge den koekoek waarom hij zo luid
En verre doet galmen zijn klanken,
Dan zegt hij: "Ik doe 't voor mijn eigen genot,
Maar 't meest om mijn Schepper te danken."

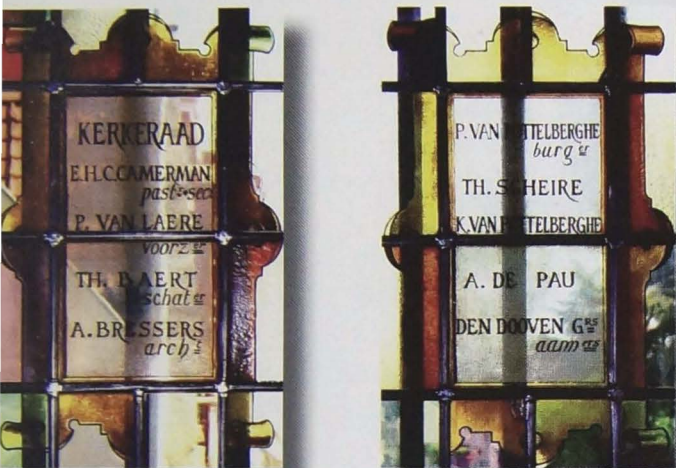
HET BESTUUR VAN ONZE HEEMKUNDIGE KRING DE VIERSCHAAR vzw

Guy Hoebeke <i>Voorzitter</i>	Walderdonk 62 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 05 38 guy.hoebeke@telenet.be
Eddy Van Acker <i>Vice-voorzitter - Redactie</i>	Geraniumlaan 4 9185 Wachtebeke	Tel. 0470 86 25 73 eddy.van.acker@pandora.be
Luc. De Maesschalck <i>Secretaris</i>	Marcel Herpelinckstraat 28 9042 Sint-Kruis-Winkel	Tel. 09 345 07 23 brigitte.dm@skynet.be
Jacques De Smet <i>Penningmeester</i>	Molenhoek 4 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 08 55 jacques.desmet97@gmail.com
Wies Creve	Winkelwarande 76 9042 Sint-Kruis-Winkel	Tel. 09 345 72 27
Cesar David	Azalealaan 4 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 01 62 cesardavid@skynet.be
Yvonne De Maesschalck-De Coene	Rechtstro 10 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 03 62
Jozef Kinget	Dorp 52 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 96 52 jozef.kinget@telenet.be
Hilair Van Rompu	Grote Markt 8/B5 9060 Zelzate	Tel. 0477 60 50 82 hilairvanrompu@skynet.be
Rita Veldeman	Azalealaan 3 9185 Wachtebeke	Tel. 0485 16 75 91 andre.de.vliegher@pandora.be

Lid worden kan door betaling van €12 per jaar aan één van onze bestuursleden
of op rekening BE09 4482 5943 2-57 van de Heemkundige Kring De Vierschaar vzw te Wachtebeke.
Voor deze bijdrage krijgt elk lid het jaarboek en 3 nummers van ons tijdschrift.
Elke 1ste zondag van de maand van 10.00 tot 13.00 uur is iedereen welkom in onze praatherberg «Den Dhust»
en in ons documentatiecentrum en onze tentoonstellingsruimten, in het oude rusthuis «De Mey».

De Vierschaar

Tijdschrift van de Heemkundige Kring "De Vierschaar" vzw

INHOUDSTAFEL

Woord van de voorzitter <i>Guy Hoebeke</i>	p. 1
In Memoriam Cesar Daved en Guy Trangez <i>Wies Creve</i>	p. 3
WO I, een doornatte ontsnapping <i>Wies Creve</i>	p. 7
Ons genealogisch hoekje: De familie Alexander <i>Guido Van Kerckhove</i>	p. 9
Een oorlogskookboek met iets meer over aardappelbloem <i>Guy Hoebeke</i>	p. 11
De school op de Ramonshoek <i>Wies Creve</i>	p. 14

WOORD VAN DE VOORZITTER

Guy Hoebeke

CESAR DAVID EN GUY TRANGEZ OVERLEDEN

Geachte lezers, dit woord begint in mineur en hoe! Onze groep van bestuursleden en medewerkers krijgt het de laatste maanden hard te verduren. Zonder in detail te gaan werd eerst ons bestuurslid Rita in het ziekenhuis opgenomen, gevolgd door Arlette en daarna door Cecile. Alledrie zijn terug thuis en aan de beterhand.

Minder goed ging het met Cesar, de altijd actieve! **Cesar David** is overleden zaterdagmorgen 3 september! Een groot verlies voor onze kring. Elders in dit nummer schrijft Wies Creve een **In Memoriam** van ons zeer bedrijvig bestuurslid en daadkrachtige ex-voorzitter. Niet alleen voor onze kring ook voor de ganse gemeente verdwijnt met hem een opmerkelijk figuur. Op zaterdag 10 september werd zijn plechtige en aangrijpende uitvaartmis gehouden in de Sint-Catharinakerk. Zijn laatste grote project in Wachtebeke, wordt even verder kort geschetst.

In bovenvernoemde uitvaartmis werd tot onze ontzetting door de pastoor gemeld dat ook **Guy Trangez** was overleden. Ook Guy's **In Memoriam** in dit nummer werd door Wies Creve geschreven. Guy had al jaren last met zijn gezondheid en werd voorbeeldig door zijn vrouw, Margriet, opgepast en verzorgd. Zij was trouwens zeer actief in onze kring, zowel in het museum, als in de Vlaamse kamer, als in de Dhust. Guy was jarenlang een steunpil- laar van onze vereniging. Gedurende jaren combineerde hij de functies van secretaris en penningmeester, met een uiterste nauwgezetheid. Hij was tevens een verwoed verzame- laar, o.a. van postkaarten, wat resulteerde in twee fotoboeken, het tweede in samenwerking met Eddy. Samen met Cesar nam hij deel aan de inrichting van onze lokalen in de Dhust. Hij was ook kunstzinnig aangelegd, wat iedereen kan getuigen die zijn tekeningen met wapen- schilden gezien heeft. Tot slot nog dit: ook Guy Trangez was een Zelzatenaar, die met hart en ziel verknocht was aan Wachtebeke.

Wij bieden beide families onze oprechte deel- neming aan.

Saffarkensmarkt en de Overbrenging van de 'couffre' van Kloosterzande (Ambacht Hulst) naar Wachtebeke (Ambacht Assenede)

Het ganse gebeuren met en rond de 'couffre' met daarin de documenten over de Vier Ambach- ten (Assenede, Axel, Hulst en Boekhoute) werd door Cesar i.s.m. drs A. de Kraker uit Axel en vele anderen georganiseerd. Als 'aangever', die uiteindelijk niets aan te geven had, namen we zelf tijdens de Saffarkesmarkt deel in middeleeuwse kledij.

Hierna dan een korte, onvolledige indruk. Het eerste belangrijke optreden van deze historische gebeurtenis gebeurde in Kloosterzande op 6 au- gustus. Drs de Kraker belichtte daar het belang van de Vier Ambachten en gaf uitleg over de Keure, die in 1242 door graaf Thomas van Vlaan- deren en Henegouwen en zijn echtgenote gravin Johanna, aan de inwoners van de Vier Ambachten bekrachtigd werd. Eén en ander gebeurde in de bibliotheek van Kloosterzande. Met materiële hulp van de gemeente Wachtebeke, onder het waakzaam oog van secretaris Tack, en met stren- ge veiligheidsmaatregelen, o.a. geleverd door twee krachtige militairen van onze kring, kapitein Jacques en soldaat Luc, werd het vervoer van de koffer naar Wachtebeke geregeld. Cesar werd daar vertegenwoordigd door zoon Alain, die de rol van baljuw op zich nam.

Het tweede en belangrijkste luik van de over- dracht van de 'couffre' door Kloosterzande aan Wachtebeke gebeurde op 14 augustus. Het om- vatte ook de rechtszitting tegen het ambacht Hulst. Dat had immers zijn taken schromelijk verwaarloosd, door de koffer slechts na vier jaar i.p.v. na twee jaar naar Wachtebeke te verhuizen. Het hele gebeuren begon om 13 u met een koud buffet voor de deelnemers in het CCW. Cesar, ondertussen voldoende hersteld van zijn eerste aandoening, smaakte het genoeg het optreden mee te maken op het Dr Jules Persynplein van het

Keizer Karel V gezelschap, de baljuws en schepenen van de Vier Ambachten en een ganse schare prachtig geklede figuranten. Bijgestaan door zijn zoon Alain, had hij zich daarvoor al maanden zeer actief ingezet. Dit was de bekroning van de bergen werk die hij verzet had. De koffer werd dan bevestigd in de Vierschaar, met dank aan Willy en met de toestemming van de kerkfabriek. Hierbij moet nog vermeld worden dat een groep medewerkers van onze kring reeds om halftwaalf in onze lokalen aanwezig was. Cesar had ervoor gezorgd dat de leden van het Keizer Karel genootschap en van de toneelgroep van Hulst zich bij ons konden omkleden. Zij werden opgevangen door Yvonne, Jacqueline, Hilair en André, tijdelijk bijgestaan door Martine, die op post bleven tot kwart voor acht 's avonds. Proficiat aan die harde werkers.

Om 21 u werd deze dag afgesloten met een Brueghelmaal in Davidse Meuln, waarbij Zeeuws-Vlamingen, leden van het Keizer Karel V genootschap en Wachtebekenars verbroederden. Tot mijn verrassing kwam daarbij een verlenging van "Wachtebeke en omstreken in Amerika" uit de bus in de persoon van een familielid van Martha Van de Walle uit de Hollandse Koewacht. Martha was een 'straffe tante' die tijdens de 'drooglegging' van de VSA, betrappt werd op het stoken van illegale whisky en daarbij alles verloor. Ze keerde dan voor bijna een jaar terug naar Stekene (?) bij familie, alvorens terug te keren naar Mishawaka.

Dhust

Op 4 september was het weer erg druk in ons praatcafé. Zowel het café als de 'woonkamer' waren goed bezet. De gezellige, levendige gesprekken vulden de ruimten tot in de gang. Onnodig te zeggen dat het heengaan van Cesar één van de meest besproken onderwerpen was. Een doodsbericht hing uit op het magnetisch bord in den Dhust, waardoor iedere bezoeker met eigen ogen kon zien wanneer de uitvaartplechtigheid zou plaatsvinden. De schenktoog, waar Hilair en André de scepter zwaaien, werd indertijd door Cesar en zijn jongste zoon, Carlos, uit de Distelhoeve van

Desteldonk overgebracht naar ons lokaal. Cesars aanwezigheid is overal voelbaar, niet in het minst in het museumlokaal, waar de kasten uit het Antwerpse Volkskundemuseum aan hem te danken zijn.

Giften

Ons medelid Julien Spiessens, schrijver van het boeiende jaarboek 2006, schonk ons een aantal Sint-Laurensklokken van de laatste reeks, uitgegeven door het Sint-Laurens-instituut van Zelzate in opvolging van het gelijknamige tijdschrift, jarenlang verzorgd door broeder Leopold. Waarvoor onze hartelijke dank.

Mevrouw Rita Dierkens-De Bruyne, ook een medelid, bezorgde ons een oude typemachine van het merk Triumph voor het museum, waarvoor Cesar de verantwoordelijke was. Eveneens erg bedankt voor de gift.

Elders in dit blad vindt men het resultaat van het contact met ons medelid Mw. Van Buggenhout, die ons een kookboekje leende, gepubliceerd in juli 1940, het begin van de Tweede Wereldoorlog. Zo draagt ook zij haar steentje bij tot de kennis over de aardappelbloem.

Oude en nieuwe Wachtebekenaren

Gras afrijden kan ook leiden tot een wetenswaardigheid over Wachtebeke. Toen we onze grasmaaier uitschakelden, terwijl onze geuur hetzelfde deed met de zijne, bood de ontstane stilte de gelegenheid tot het stellen van een vraag. Of we het verschil wisten tussen **de Kleine en de Grote Dries**? Voor onze buurman, rasechte Wachtebekenaar, was dat vanzelfsprekend. Voor ons, als ingeweken Zelzatenaar, was dit een volledige onbekende. Bleek dat dit te maken had met de processie die elk jaar uitging. Als het regende volgde die de "Kleine Dries": van de kerk door het dorp, door de Godshuisstraat, waar gestopt werd aan het kapelleke van het Godshuis De Mey, dan linksaf de Lindenstraat in, nog eens links de Smishoek en dan zo terug naar de kerk. Bij goed weer werd de "Grote Dries" gevolgd: vanaf de kerk, door de Kerkstraat, dan rechts het Rechtstro in tot aan het kruispunt en zo door de Lindenlaan, waar weer gestopt werd aan bovenvernoemd kapelleke, en zo door de Godshuisstraat terug naar de kerk. Wie van onze lezers wisten dit?

Met een laatste groet aan Cesar, die zoveel jaren zijn bijbelse 'Woord van de voorzitter' schreef, en aan Guy, die ettelijke jaren financieel en administratief de kring droeg, nemen we voor nu afscheid.

IN MEMORIAM CESAR DAVID (1931 – 2011)

Wies Creve

Deze nooit vermoeide uitsloover vond nu plots, en voor ons van de Heemkundige Kring veel te vroeg, de tijd om uit te rusten... op luttele dagen na, 80 jaar oud.

Reeds in zijn jonge jaren had Cesar voor rust nooit de gelegenheid. Hij wou die zelfs niet zoeken. Na zijn middelbare studies (wat wij nu het secundair onderwijs noemen) ging hij onmiddellijk aan de slag in het familiaal “muldersbedrijf” van zijn vader. Onder ons, zijn leeftijdsgenoten, is Cesar nooit bekend geworden om zijn sportieve prestaties. En meer bepaald discussiëren of hamerslingeren waren in onze jeugd jaren zeker niet aan de orde. Om over gewichtheffen dan nog maar te zwijgen. De zogenaamd sterke mannen van onze generatie stonden er dan ook bijna perplex bij te kijken met welk gemak Cesar de zware zakken

graan en meel op de wagen zwerfde. Hij was met veel overtuiging in de traditie van de molenaars gestapt. De maalderij, die later de “meul’n” geworden is in het overal verspreide taalgebruik, is trouwens zijn hele leven lang het centrale punt gebleven waarrond al zijn verdere bezigheden gedraaid hebben, en waarin al zijn culturele interesses hun oorsprong hebben gevonden.

Iedereen die hem heeft gekend, zal getuigen van zijn scherp inzicht, zijn uitzonderlijk precies geheugen, zijn snel reactievermogen, zijn verbazende werkkraft, en bovenal van zijn onverstoerbare gelijkmoedigheid, altijd gekruid met een bijna niet te beschrijven vleugje humor.

Vlugger dan veel anderen zag hij inderdaad in dat de reeds lang vertrouwde manier van doen in het leven, langzaam maar zeker in een andere richting werd afgeleid. Tot na de oorlog was het immers nog zo dat bijna iedere zoon, in gelijk welk zelfstandig bedrijfje, bijna gedwongen vader moest opvolgen. Waar kan men een dergelijke gang van zaken nu nog vinden? De jeugd gaat zijn eigen gang... En in die jaren, toen wij nog krachtige dertigers waren, had Cesar dat dan al in het snuitje gekregen. Hij had vlug door dat hij in een andere “maalstroom” gekomen was... De komst van (toen nog) Sidmar bood hem de gelegenheid om naar een andere sector over te stappen. Hij zag direct dat de doorbraak van grotere bedrijven de kleintjes stilaan zou wurgen. De naam van het kantoor Immosid werd hier en in de ronde een begrip.

De eerste bestuursleden van de Heemkundige Kring hadden al even vlug gezien dat Cesar in zijn hoofd een schat aan vertellingen en anekdotes bewaarde, zelf beleefd of uit verhalen opgeslagen. Het duurde dus niet lang voor hem gevraagd werd ook in de bestuursgroep plaats te nemen. Onze eerste voorzitter, Maurice Van Heirsele, had hiermee een goede keuze gemaakt. Toen die overleed in 1980,

ging de Kring, om de waarheid te zeggen, lichtjes aan het zwalpen. Gelukkig konden we voor een korte periode beroep doen op Arthur Du Cheyne om de zaken draaiende te houden.

Enkele bestuursleden die er nu nog zijn, die echt wel diep bezorgd waren om het voortbestaan en het verdere uitdeinen van de Kring, konden zich om beroepsredenen niet echt voor de kar spannen: de tijd ontbrak hen gewoon. Men kan nooit twee verschillende dingen tegelijk doen. Cesar kon dat wel.

Zodra hij tot voorzitter was verkozen, stond weerom iedereen verbluft toe te kijken hoe hij zijn energie met onbegrijpelijke snelheid van de ene bezigheid naar de andere kon overhevelen. En denk nu maar niet dat hij dat maar zachtjesaan deed. Met dezelfde kracht die hij aan zijn privé zaken besteedde, dook hij onder in de wirwar van bezigheden die hij op zich nam. Want iedereen die ooit deel heeft uitgemaakt van de Sint-Ambrosiusgilde, iedereen die met volle overtuiging zich inzette voor het Samankoor na de memorabele Samanherdenking, en tenslotte ook iedereen die begaan is geweest met de heropstanding van de aloude "Couffre", de zware en mooi uitgevoerde koffer waarin de plichten en rechten van de Vier Ambachten worden bewaard, weet toch dat het Cesar is geweest die in bijna alle gevallen de aanzet gaf tot gelijk welke activiteit. Hij begon er niet alleen mee, hij wroette ook tot alles klaar was voor de uitvoering, die hij altijd tot in de puntjes verzorgd wilde.

Wonderlijk genoeg heeft hij nooit een openbaar mandaat geambieerd. Wat hij deed en wilde tot stand brengen, borrelde uit zijn eigen brein op en dreef hij door met niets ontziend doorzettingsvermogen. Wellicht is het hier niet de plaats om een oud en gevestigd volksgezegde in herinnering te brengen, maar gezien Cesar bezeten was door bijbelteksten, doen we het toch maar: Gods molens draaien langzaam, maar zeker! Welnu, die van onze voorzitter draaiden heel snel, en even zeker!

In zijn eerste bestuursjaren was de activiteit vooral toegespitst op de uitgave van onze jaarboeken (jaarboekjes, eigenlijk) en van onze tijdschriftjes. Eigenlijk waren dat de enige banden die we met onze talrijke leden hadden, als we een paar fototentoonstellingen niet meerekenen. Wie herinnert zich nog het uit-

geleefde klasje van de Walderdonkschool, waar we, met een man of zeven, acht, elke eerste zondag van de maand samenkwamen? In de klas aan de andere kant van de gang troffen we dan een warboel van documenten, boeken en artefacten aan, waarin niemand nog de weg kon vinden.

De kentering kwam er toen we in 1999 eindelijk, na heel wat ruggespraak, onze huidige lokalen ter beschikking kregen. Dat dankten we aan het begrip van de toenmalige bestuursraad van het OCMW samen met secretaris Hubert Van Kerckhove. De samenwerking met hem en met de voorzitster en de leden van de huidige raad is trouwens nog steeds even soepel.

Die rij lege kamers aan de linkerkant van het oude "Godshuis De Mey" deden geest en handen van zowel Cesar als die van Guy Trangez tintelen. Wat die twee, samen met hun echtgenotes en met nooit aflatende bijstand van Yvonne, ervan gemaakt hebben, zien we nu vandaag. Vele andere medewerkers kwamen daar nog bij, en zorgen er nu nog voor dat het geheel instandgehouden wordt. Het heeft zweet en tranen gekost (bloed iets minder) om alles zo ver te krijgen zoals wij het nu zien. Er werd gepoetst, getimmerd, geverfd, geboord, gehamerd, en (soms) ook wel iets gekocht... tot we het heemkundig centrum kregen dat elke maand tientallen bezoekers samentrekt.

Cesars voornaamste verwezenlijking is "ons" zogenaamd museum geweest. We kunnen moeilijk inschatten hoeveel uren hij hieraan heeft besteed. Nog gedurende zijn laatste weken vertelde hij mij dat daar nog altijd veel in te doen blijft.

Werd onze praatherberg op zijn aangeven "Den Dhust" genoemd, dan zouden wij nu even kunnen nadenken over de naam die wij aan het museum en het archief zouden geven. Zou dat nu niet, ter nagedachtenis van een oude molenaar, die zijn "meul'n" steeds als heemkundig erfgoed in ere gehouden heeft, onze "Maelstede" kunnen zijn?

We willen deze naam hier aan geen kanten als definitief voorstellen. Definitieve beslissingen werden vroeger steeds door Cesar genomen. Uiteraard, of moeten we zeggen: vanzelfsprekend, was niet iedereen het daar altijd zomaar mee eens. Er werd ook wel eens driftig overlegd of het nu in de ene, of in de andere richting moest gaan. Maar wij wisten het: op een of andere wij-

ze haalde de verwoede duvelstoejager, die Cesar heette, toch wel zijn slag thuis. We durven er niet om wedden: had Cesar het van een bekende politicus, of was het omgekeerd... zijn lijfspreuk was: een probleem zal opgelost raken als het zich stelt! En ook heeft hij zich gehouden aan een citaat uit de Bijbel, die lan-

ge jaren voor hem een inspiratiebron was:

“... Ga voort met uw werk tot gij oud zijt!” (Jezus Sirach, 11,20).

Onze Kring is hem veel verschuldigd. We zullen hem hard missen.

IN MEMORIAM GUY TRANGEZ (1929 – 2011)

Wies Creve

werking van onze Heemkundige Kring. Zijn taken die hij in het dagelijks bestuur op zich nam waren niet de minste: hij combineerde jaren lang alles wat het secretariaat betrof met de moeilijke en soms wel on-dankbare functie van schatbewaarder. Zelf vond hij dat er inderdaad schatten te bewaren waren. Alle documenten met ook maar de geringste historische betekenis waren dat voor hem, alle foto's die een beeld gaven van wat het hier vroeger is geweest, alle kleinere en grotere vondsten van voorwerpen die soms niet onmiddellijk thuis te brengen waren, waren in zijn ogen kostbaar en alle moeite waard om ze zo goed als mogelijk te bewaren, te restaureren, en als het kon ook tentoon te stellen voor iedere geïnteresseerde.

Maar zelf was hij weerom zo realistisch om deze titel niet te voeren.

Een zware mokerslag treft zijn echtgenote Margriet, zijn kinderen Jan en Sabine, zijn zo gekoesterde kleinkinderen Lisa en Tom. Bij elk gesprek bracht Guy hen te berde, hij kon er gewoon niet over zwijgen. Een pijnlijke slag vooral voor heel de familie, maar hoeft het gezegd, ook voor ons, alle leden van de Heemkundige Kring “De Vierschaar”. Jammer genoeg kwam de harde boodschap niet helemaal onverwacht.

Guy was al een hele tijd lang, wat hij zelf noemde: “onder de voeten”. Bij zoverre dat hij, eigenlijk noodgedwongen, moest doorgeven aan anderen wat hijzelf het liefste deed: zich met hart en ziel inzetten voor de vlotte

Hij zelf is het geweest die er hard op aandrong dit gedeelte van zijn “titel” te vervangen door “penningmeester”. De hele geldbuidel van de Kring kon beter met het oude Vlaamse woord voor “geld” omschreven worden. Zo dik was die beurs toch ook nooit. We mochten al tevreden zijn als er genoeg penningen overbleven. Maar iedereen weet het nog wel: Guy gaf rekenschap over de financiële toestand bij elke bestuursvergadering, elke tweede maandag van de maand. Nooit kon iemand van ons daar ook maar één cent verschil in vinden.

Wat hij als secretaris wilde en ook moest doen, is achteraf bekeken heel wat gecompliceerder ge-

worden. Zijn opvolger heeft alleen al door de huidige “regelneverij” enkele klussen op te knappen, van welke we bij het opstarten en de ontwikkeling van een lokale culturele organisatie helemaal niet konden denken dat die ooit nog tot onze verplichtingen zouden behoren. Guy heeft dat alles reeds lang vermoed. Hij zag in dat er enigszins orde moest geschapen worden in de amateuristische doenwijze waar rond de hele “kring” draaide. Het eerste “reglement van inwendige orde” is van zijn hand. Behalve schrijven, kon hij met die handen van hem ook nog heel wat anders... Dat zal straks nog wel blijken.

Guy is geboren te Ervelde maar, zoals men dat uitdrukt “getogen” te Zelzate. Zijn hele leven lang werd hij met die voornaam aangesproken. Ooit vertelde hij mij dat hij, zodra hij kon lezen, ietwat tot zijn ontzetting moest constateren dat hij bij de burgerlijke stand als “Gwijde” stond ingeschreven. Toen hij nog later leerde dat dit toch ook de naam was van de graaf van Vlaanderen in 1302, is het zijn zin voor historie, die hem altijd eigen is geweest, die hem toch met het onvermijdelijke heeft verzoend!...

Zijn stipte accuratesse (is dit een pleonasme?) heeft hij tijdens zijn hele loopbaan goed kunnen gebruiken en ook bij de handelszaak die zijn vrouw uitbaatte zal zijn zin voor het perfect uitvoeren van administratief werk wel goed van pas gekomen zijn. De zaak daar te Zelzate was zeker ook wel op sportvisserij gericht. Nu weet ik echt niet of vissen aan de waterkant of op de open Schelde ooit een hobby van Guy geweest zou zijn.

Eens die periode achter de rug, bouwde het paar een goed gelegen woning te Wachtebeke. En het moet gezegd: gezien Margriet een “inboorlinge” van Wachtebeke was, is ze er in geslaagd van haar Guy een echte Wachtebeke naar te maken. Zijn hang naar cultuur en geschiedenis hebben hem bij onze heemkundige kring gebracht, waar hij om zo te zeggen dadelijk de taken opnam die we hierboven reeds omschreven. Hij kende op de duur Wachtebeke van binnen en van buiten. Hij is de eeuwige student gebleven.

De vormgeving en de uitrusting van onze lokalen die we nu kunnen gebruiken, hebben we

voor het grootste deel aan zijn inzicht te danken. Hij was er altijd bij als gelijk welk werkje in eender welk lokaal werd uitgevoerd. Hij gaf richtlijnen bij het grove werk, maar als er sprake was van afwerken of bijwerken van kleine details, dan liet hij pas zien wat hij met zijn fijne handen kon. Vele dagen en uren was hij samen met zijn Griet present om de uitrusting op poten te zetten. En dat gebeurde bijna altijd samen met zijn voorzitter van toen, Cesar. Eigenlijk zat het enigszins anders. In de vele gevallen was het Guy die de voorzitter richtlijnen gaf! Onnodig hieraan nog toe te voegen dat alle andere noeste medewerkers bijna altijd ook zijn advies inwonen

Bij elke vergadering kwam Guy wel met een of ander voorstel voor de pinnen. Hij liet die ook niet vlug los. Als er de volgende keer nog niets van in huis gekomen was, schoof hij hetzelfde onderwerp weerom op de tafel. En bij deze samenkomsten kwamen wij ook aan de weet welke verzamelingen foto's hij in huis had. De twee omvangrijke foto-jaarboeken die door onze kring werden uitgegeven en die zoveel succes kenden bij al onze leden, zijn voor het overgrote deel precies gestoeld op de verzameling van Guy.

Hijzelf, en wij niet minder, vonden het jammer dat zijn gezondheid hem stilaan inde steek liet.

Vol moed bleef hij zich inzetten bij samenkomsten, bij bepaalde initiatieven. Maar het begon steeds minder goed te gaan. De laatste tijd kregen we onze Guy niet vaak meer te zien. Toch bleef het bloed kruipen waar het niet gaan kon: bij elk bezoek dat wij hem brachten wilde hij uitgebreid ingelicht worden over alles wat met de kring ook maar aan de hand was... Hij wilde op de hoogte blijven.

Tot het nu echt niet meer kon. En deze ene keer heeft onze secretaris-penningmeester van toen zijn voorzitter van toen veel te vlug gevolgd: amper enkele dagen na het heengaan van Cesar is Guy stilletjes met hem meegegaan!

Wij voelen oprecht mee met Margriet, zijn kinderen en kleinkinderen en zijn hele familie. Van één ding kunnen ze echter zeker zijn: Guy zal nooit uit onze gedachten weggaan, zolang de Heemkundige Kring “De Vierschaar” blijft bestaan, zal over hem gesproken worden!

WERELDOORLOG I :

EEN DOORNATTE ONTSNAPPING...

Wies Creve

Mevrouw Alice Michiels, weduwe van Jozef L'Ecluse, heeft jarenlang in de Bovenhoek gewoond, dicht bij de grens dus, en verblijft nu reeds enkele jaren in het rusthuis van het OCMW. Ze is dus van jongs af aan goed vertrouwd geweest met alle mogelijke slimmigheden die aan die denkbeeldige lijn tussen twee gemeenschappen werden uitgehaald. Alice, die op 26 januari 2011 negentig jaar oud is geworden, put uit een geheugen dat nog steeds op een bijna verwonderlijke scherpte kan bogen.

In het begin van de twintigste eeuw, gedurende de vier jaren van de "Grote Oorlog", heeft die grens wel een zeer bijzondere betekenis gekregen. Nederland, dat gedurende die confrontatie neutraal gebleven is, werd door de bezettende Duitse macht van België totaal afgegrensd door de "elektrische draad". Die bijzondere situatie werd in onze publicaties reeds meer dan eens uit de doeken gedaan, en onze voorzitter Guy Hoebeke heeft er zelfs ooit een van onze jaarboeken aan gewijd, met name dat van 2002.

Nogal wat pogingen om aan de overkant van "de draad" te komen moesten sommige waaghalzen met de dood betalen. Sommigen lukten soms in hun opzet, gebruik makend van een vindingrijkheid die meer dan eens wel alle verbeelding tartte. En Alice vertelde ons een verhaal dat bijna zeker door niemand nog gekend is, en dat zeker – bij ons weten – nog nooit gepubliceerd werd.

Behalve allerhande andere pogingen om de bezetter dwars te zitten – denken we maar aan het spannende verhaal van Raymond Geldof, uitvoerig behandeld in ons jaarboek van 1985 – schijnt hier ook een echt spionageverband aan het werk te zijn geweest. Het net in kwestie was vooral langs de grens in Wachtebeke en Moerbeke aan de slag. Het brein te Wachtebeke schijnt dokter Jules Martens geweest te zijn, terwijl te Moerbeke Charles Buyck

de touwtjes in handen had. Deze meneer Buyck is later lange jaren onderdirecteur van de suikerfabriek geweest.

De voornaamste bezigheid van deze groep bestond erin de Duitse troepenbewegingen op het spoor na te gaan. Via Lokeren, Moerbeke, Wachtebeke werden militairen vanuit het oosten (Antwerpen) via Zelzate verder naar het westen afgevoerd, naar de IJzer, de frontlinie! Dat werd ijverig langs de rails genoteerd en verder op papier gezet. Radioverbinding was er in die tijd nog niet, maar men beschikte hier ter plaatse ook toen al over prima boogschutters, die de nota's, mooi rond een pijl gebonden, vèr over de afraftering naar vrienden aan de andere zijde deden toekomen.

Naar het schijnt waren de Duitsers er achter gekomen dat Charles Michiels de kopman van de bende was. Charles was de broer van de vader van Alice Michiels, Aloïs. Naar verluidt zou de bezettende overheid hem trouwens zomaar vogelvrij verklaard hebben. Iedere vertegenwoordiger van het gezag mocht hem zonder enige vorm van proces neerknallen. Het werd dus meer dan tijd dat hij het hier kon afbollen.

Bollen of rollen is hier wel de verkeerde beeldspraak. Hoewel Charles de meest geviseerde man was, bleken ook de broers Kamiel, Aloïs en Cyriel De Letter hier niet meer veilig. De vader van Alice, Aloïs Michiels, kende een doorgang die door niemand anders gekend was, maar zeker ook niet van gevaar ontbloot. En dat gevaar kwam niet van een mogelijke elektrocutie, maar van een eventuele verdrinkingsdood!

Doorheen de kreek van de Rode Sluis liep een smal paadje, dat nog net begaanbaar bleek te zijn bij heel laag water. Aloïs Michiels vertrok aan de kop van het gelid, met een lang touw rond het middel, waaraan de ene na de andere de vier anderen vastgemaakt waren. Laag water, ja, maar toch 'marcheerden' de dapperen met de waterspiegel tot aan hun kin. Dat was

nodig om ónder de elektrische draad door te komen. Ze konden helemaal niets meenemen, want dan zouden ze te diep in de modder gezakt zijn. Maar het lukte!

Men kan zich de verbazing van de moeder van Aloïs Michiels voorstellen, die in een klein huisje op de Hollandse Overslag woonde, toen ze daar vijf zijpnatte mannen zag verschijnen, die niets anders konden tonen dan de druipende kleren rond hun lijf. Een tijdlang zijn ze daar gebleven, maar dat bleek op de lange duur wel een onhoudbare toestand. Niet alleen was de behuizing veel te benepen, maar er moest ook nog eten op de plank komen.

In die zware tijden bleken toch heel wat medemenssen bereid om hulp te verlenen. Dikwijls ook van kanten waarvan men het niet verwachtte. Ja, ook heel wat "Hollanders" hebben ervoor gezorgd dat duizenden Belgen het einde van de vierjarige oorlog gehaald hebben. In het geval van onze natte ploeters liep het nogal soepel af. Twee zusters van Aloïs Michiels woonden in Rotterdam. Het groepje is naar daar getrokken en heeft de hele resterende oorlogstijd zijn dagelijkse kost verdiend in een koffiebranderij.

Veilig en wel, nog steeds gezond, zijn ze na de wapenstilstand hier teruggekeerd.

Causerie: 'Mei '40. De onbegrijpelijke nederlaag'

Op **dinsdag 20 maart 2012** organiseert het Davidsfonds in samenwerking met onze heemkundige kring De Vierschaar een voordracht over de meidagen van 1940. Deze wordt gegeven door Bruno Comer. De vraag die hij zich stelt – en waarover hij trouwens een boek geschreven heeft - is: hoe is het mogelijk dat, amper zes weken na de Duitse aanval op 10 mei 1940, de Nederlandse, Belgische en Franse legers de wapens al neergelegd hadden en, bovendien, het Britse leger halsoverkop gevlucht was? In 'Mei'40' gaat Bruno Comer op zoek naar de oorzaken. Het beeld dat we hebben van de Duitse overmacht vindt hij maar een mythe. Wat volgens hem dan wel de oorzaken zijn, zal hij ons proberen uit te leggen in deze causerie.

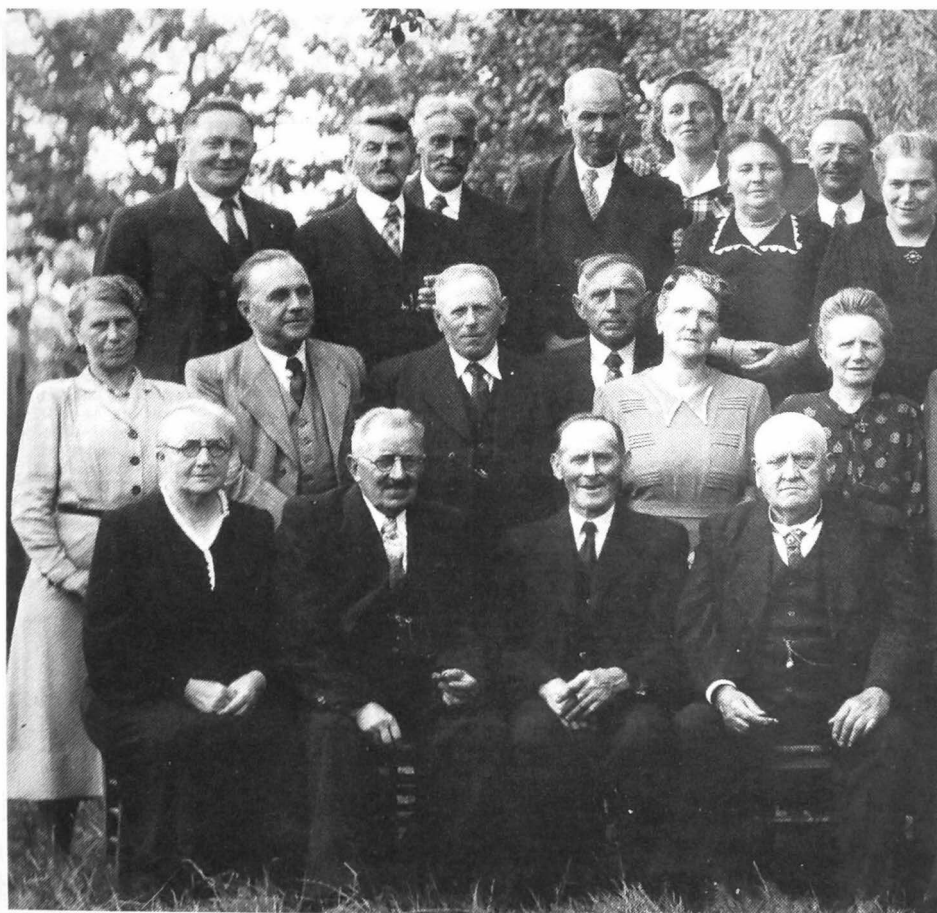
Bruno Comer studeerde rechten en internationale politiek. Met zijn boek 'Mei '40' schreef hij een boeiend en opzienbarend essay. Wie in geschiedenis geïnteresseerd is, mag deze voordracht dan ook niet missen. Niet vergeten te noteren in uw agenda!

ONS GENEALOGISCH HOEKJE: DE FAMILIE ALEXANDER

Guido Van Kerckhove

Langs onze webstek om zoeken steeds meer en meer leden, maar ook niet-leden, contact met onze kring. Dikwijls nemen ze per e-mail contact met onze voorzitter, die alle vragen over familiekunde of stamboomonderzoek steeds naar Bea Haemers en mij doorstuurt. En soms is er wel eens een eigenaardig geval, zoals het volgende.:

In de Vierschaar van maart 2011 stond op bladzijde 15 een foto waarop **Bertha en Edmond Alexander** te zien waren. Nu wilde het toeval dat de vriendin, van de vriendin, van de zoon van de kapper van onze voorzitter, ook Alexander heet. Hierdoor was de belangstelling van dhr Van Heirweghe, de kapper van onze voorzitter, voor de naam Alexander gewekt. Toen hij de eerste keer de familienaam Alexander hoorde, dacht hij dat die naam in de streek was geïntroduceerd door mensen die in de jaren zestig van vorige eeuw, naar Sidmar kwamen werken en zich hier vestigden. De vermelde foto dateert echter uit 1954 en toen was er nog geen sprake van Sidmar. Als wakker lid van onze kring wendde hij zich tot ons en zo kwam zijn vraag bij mij terecht.

Fragment uit de eerder gepubliceerde foto van de Confrérie van de H. Ambrosius uit 1954. De eerste persoon links op de tweede rij is Bertha Alexander. Haar man, Frans De Jonghe, vinden we terug op de achterste rij als tweede van rechts. De derde persoon op de tweede rij is Edmond Alexander en twee plaatsen verder vinden we zijn echtgenote Clara De Coninck

Na even in onze archieven te hebben gesnuffeld wist ik vrij vlug dat de familie Alexander al veel langer in Wachtebeke was verankerd. Dit alles vinden we terug in de onderstaande kwartierstaat van Bertha Maria Alexander, die we aan de hand van onze onderzoeksresultaten konden samenstellen.

Generatie I

Bertha Maria ALEXANDER, geboren op 06-07-1896 te Wachtebeke

Generatie II

Leo ALEXANDER, geboren op 17-01-1856 te Wachtebeke.

Gehuwd met

Rosalia HIMSCHOOT, geboren circa 1852 te Moerbeke-Waas.

Uit dit huwelijk:

1. **Bertha Maria**, geboren op 06-07-1896 te Wachtebeke.

Generatie III

Joannes Francies ALEXANDER, geboren op 14-05-1815 te Wachtebeke.

Gehuwd met

Joanna Catharina VAN HIMME, geboren circa 1816 te Wachtebeke.

Uit dit huwelijk:

2. **Leo**, geboren op 17-01-1856 te Wachtebeke.

Generatie IV

Augustinus ALEXANDER, geboren circa 1780 te Wachtebeke.

Gehuwd op 30-06-1814 te Wachtebeke [getuige(n): Joannes Valcke en Isabelle De Guchtenaere], gehuwd voor de kerk op 05-07-1814 te Wachtebeke met

Catharina HEBBELINCK (GEBBELINCK).

Uit dit huwelijk:

4. **Joannes Francies**, geboren op 14-05-1815 te Wachtebeke.

Generatie V

Judocus ALEXANDER, landbouwer.

Kind:

8. **Augustinus**, geboren circa 1780 te Wachtebeke.

Bernardina De CALUWE, landbouwster, gedoopt op 24-02-1781 te Wachtebeke.

Kind: 1 kind.

Nazicht in "WOORDENBOEK VAN DE FAMILIENAMEN IN BELGIË & NOORD-FRANKRIJK" deel A-K, door Frans Debrabandere en uitgegeven door het Gemeentekrediet in 1993, geeft als betekenis van de familienaam ALEXANDER: een afleiding van de Griekse mannelijke voornaam Alexander. En deze familienaam komt in Vlaanderen al voor sinds 1158.

Tot daar deze kleine wandeling in een stukje Wachtebeekse familiegeschiedenis.

EEN OORLOGSKOOKBOEK MET IETS OVER 'AARDAPPELBLOEM'

Guy Hoebeke

Ook dit artikelje wordt opgedragen aan de nagedachtenis van Cesar, met wie we op 1 juli 2009 een 400 gram 'petattenblomme' maakten op zijn hof en waarvan het verslag verscheen in ons jaarboek 2010.

Het doet deugd dat lezeressen en lezers reageren op wat er door onze kring gepubliceerd wordt. Zo ook nu. Begin juli kregen we een telefoontje van ons lid, mevrouw Van Buggenhout. Ze had een kookboekje, in het Frans, gepubliceerd in juli 1940, dat speciaal geschreven was om de huismoeders allerlei recepten te bezorgen in die barre oorlogstijden, waar voedsel soms schaars was. We mochten een kopie nemen en zien in hoeverre het aansloot bij de reeds verschenen artikels.

Het is uiteraard niet de bedoeling in onze publicaties een kookrubriek te starten. We worden al genoeg overspoeld door allerlei kookprogramma's op TV, op radio, in de pers en in talloze boeken. We willen alleen een beeld scheppen van de vindingrijkheid van de mensen in de harde oorlogstijden.

Het werkje geeft niet alleen recepten voor voeding en het bewaren van eetwaren, maar ook voor het maken van allerlei soorten zeep. In hun verantwoording schrijven de auteurs (vrij vertaald):

In de omstandigheden waarin wij nu (juli 1940) leven, kunnen we ons veel voedingswaren slechts in onvoldoende hoeveelheden aanschaffen. Om in die omstandigheden de dagelijkse keuken te verzorgen, wordt voor alle huismoeders een bijna onoplosbaar probleem.

Daarom denken we dat het uitgeven van onze brochure aan een werkelijke behoefte beantwoordt. Wij hebben enkele werkwijzen beschreven, waarmee het mogelijk is – met veel voldoening – vervangingsmiddelen te maken voor allernoodzakelijkste produk

ten waaraan iedereen gebrek kan hebben in de huidige tijd. Het is niet onze bedoeling om de etenswaren voor dagelijks gebruik te vervangen door gelijkaardige produkten, maar wel zoveel mogelijk het werk van de huismoeders gemakkelijker te maken. We willen hen ook nuttige aanwijzingen geven hoe voedingswaren te bewaren, vooral die die bestemd zijn voor gebruik in de winter.

Nazicht gaf, hoe kan het anders, enkele bijkomende inlichtingen i.v.m. het maken en het gebruiken van aardappelbloem. Interessant voor verwoede rokers, ook nu nog gezien de huidige prijzen voor een pakje sigaretten, is het recept om de tabak te vervangen door bladeren van kastanje, beuk, eik, notelaar, bieten of chicorei.

Één van de hoofdrecepten in de brochure is “Hoe zelf aardappelbloem te maken”.

Neem 4 of 5 kilo aardappelen, die overvloedig met water moeten gespoeld worden en die in een tweede kuip met water moeten gegooid worden. Daar ontdoet men elke aardappel van gans zijn schil, dit met behulp van een harde borstel.

Na de aardappelen geraspt te hebben (waarbij de pulp) in een grote zeef (valt), giet men langzaam vers water over de pulp. Dat water wordt opgevangen in een diepe teil.

In de zeef roert men alles goed om, drukt op de pulp met een houten lepel of een stamper om het water er uit te krijgen, tot het volledig zuiver is. Dan laat men het water tot rust komen gedurende enkele uren, om het nadien af te gieten. De bloem slaat neer als een lichte en fijne pasta. Die laat men drogen gedurende ongeveer 8 uur in een kuip, met een temperatuur van bijna 70°C, zonder hoger te mogen gaan. De bloem moet dan uitgespreid worden op vellen papier en moet tijdens het drogen nu en dan omgeroerd worden.

De droge bloem moet geplet en gezeefd worden. Ze moet bewaard worden op een droge plaats.

Dit voedzaam en – vanuit verschillende oogpunten – kostbaar produkt kan uit alle soorten aardappelen verkregen worden. Nochtans geven “Kruiger” en “Industrie” het beste rendement. Bovendien kan men zonder gevaar bloem maken uit aardappelen, die niet meer kunnen gebruikt worden om te eten. De bloem bederft niet en die die bekomen wordt uit aangetaste aardappelen heeft dezelfde kwaliteit als die gemaakt uit volledig gezonde aardappelen.

De laatste opmerking stemt overeen met wat we vroeger al schreven over het gebruik van aangetaste aardappelen. Voor de rest stemt deze methode in grote trekken overeen met hetgeen Cesar en ik in 2009 gedaan hebben.

In het brochuurtje zijn maar twee toepassingen te vinden waarbij er aardappelbloem gebruikt wordt.

Gebak van Caïro

*Leg op een schotel 100 gr poedersuiker, twee eierdooiers en meng dit gedurende 15 minuten. Voeg er 75 gr **aardappelbloem** bij en het geklopte eiwit aan toe, meng dit alles en laat 25 minuten rusten (niet noodzakelijk). Leg het deeg in een ingevette of ingeoliede vorm. Zet een half uur in de oven op een zachte temperatuur.*

Om een grotere hoeveelheid zachte zeep te maken kan men er stoffen aan toevoegen en aardappelbloem is er één van. De bereiding is echter zo ingewikkeld, dat de schrijvers van het boekje er zelf aan toevoegen dat ze de huismoeders in verbinding kunnen brengen met een meer professionele bereider.

Het spreekt dat iedereen die belang stelt in één van de recepten, dit bij ons kan bekomen.

TABLE DES MATIÈRES

Pommes séchées	2
Prunes séchées	2
Prunes, cerises, poires conservées au vinaigre	2
Cigarettes	3
Pour augmenter sa ration de tabac	3
Les produits pour tartiner qui remplacent avantageusement le beurre	4
Conservation de pommes de terre	5
Comment préparer soi-même de la fécule de pomme de terre	5
Conservation des pois et haricots	6
Pain de patates	6
Pour remplacer le café	7
Conservation des céleris, poireaux, épinards, cerfeuil	7
Tomates	7
Genre de mayonnaise	8
Œufs conservés au silicate de potasse	8

QUELQUES PLATS INTERESSANTS 9

Potage à l'orge	9
Potage au gruau d'avoine	9
Potage à la bière	9

Soupe à l'oignon et au fromage	10
Fromage de porc	10
Ragoût gantois	11
Morue à la « maître queue »	11
Omelette de harengs	11
Moules au riz	12
Haricots saucés	12
Lentilles « Mireille »	12
Harengs « Ravigote »	12
Soufflé de saumon	13
Choucroute « Portugal »	13
Pain de foie de veau	13
Salade « Arlequin »	13
Salade braisée	14
Gâteau aux carottes	14
Friture de poireaux	14
Chou rouge farci	14
Soufflé d'endives	15
Sauce pour salade	15
Pain d'épices « ménagère »	15
Pain d'amandes	15
Beignets « Parmentier »	16
Gaufres parmentières	16
Gâteau du Caire	16
Gâteau chipolata	17
Massepain Parmentier	17
Pâte à biscuit	18
Gâteau aux marrons	18
Gâteau de betteraves sucrières	18
« College Pudding »	19
Nougat « apiculteur »	20
Pêts de nonnes	20
Gâteau de guerre	20

SAVONS DIVERS 20

Quelques procédés pratiques	20
Importance de l'eau	21
Le phosphate trisodique	22
Conseils et recettes	23
Fabrication de savons durs	28
Pour fabriquer des savons mous	29
Bon savon vert	29
Savon dur à l'huile de coco	29
Savon de toilette	30
Minéral dur	30
Pour lessive de ménage : savons durs économiques	31
Bon savon dur de résine	31
Excellent savon mou de résine	31
Savon de marrons sauvages	31
Pour incorporer des charges aux savons	32
Bonnes formules de charges pour savons mous	32

Tous droits de reproduction réservés.

Juillet 1940. — O. N. P. R.

« SOBELI », S. A., 23-25, rue du Boulet, Bruxelles - Tél. 11.76.25.

E.-J. Havet, 39, rue de l'Escrima, Forest-Bruzelles.

DE SCHOOL OP RAMONSHOEK

(die er nu ook al niet meer is...)

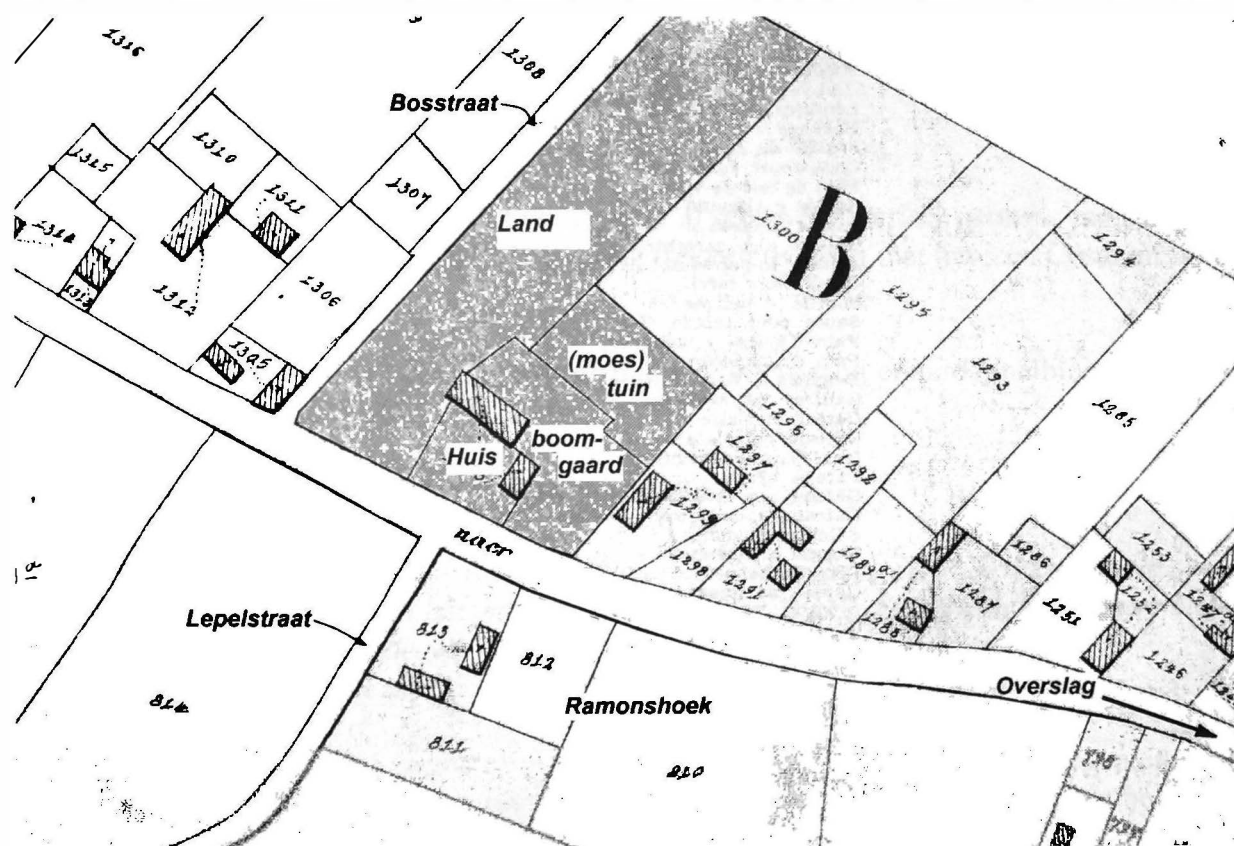
Wies Creve

Zoals reeds eventjes vermeld in een redactiestukje, stelde ons medelid Chris De Buck, onder het goedkeurend oog van zijn moeder Rosine Ryckaert, mij een pak documenten ter beschikking die hij had overgehouden uit het archief van zijn vader zaliger Gustaaf De Buck, het laatste schoolhoofd van wat algemeen door iedereen de "Ramonshoekschool" genoemd werd. Deze school is altijd een vrije aangenomen lagere school geweest, die altijd een "gemengde" leerlingenbevolking heeft gekend – meisjes en jongens.

Het spreekt vanzelf dat deze belangrijke stukken werden geschonken met de bedoeling die een veilig onderkomen te bezorgen in de documentatie van de Heemkundige Kring "De Vierschaar", hier te Wachtebeke.

Om die papieren van allerlei aard uit te diepen zal iemand daarvoor wel de belangstelling en vooral de nodige tijd moeten opbrengen om daarover een gedegen studie neer te schrijven.

Dit belet niet dat ik er niet kon aan weerstaan hier, zeer summier, op te sommen wat ik inderhaast meende te kunnen opmaken uit wat ik onder ogen kreeg. De oudste stukken die betrekking hebben

Poppkaart van rond 1860.

De ingekleurde percelen waren toen toegeschreven aan: Marquenie Livinus, pastoor Melsele, en Marquenie Leo en Rosalia, Wachtebeke.

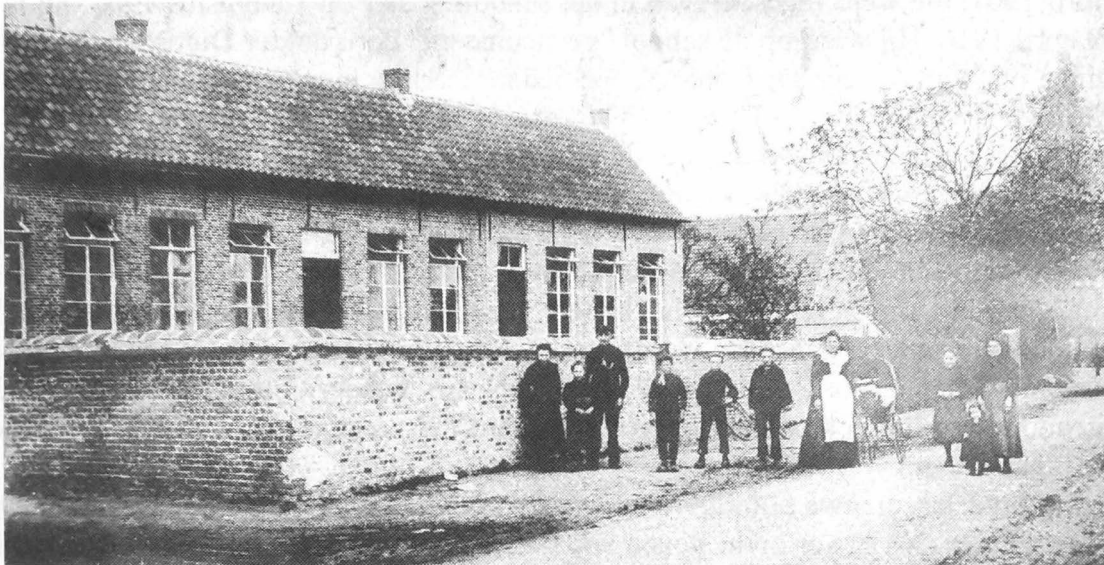
Op het perceel land, op de hoek met de Bosstraat, werd nadien een schoolgebouw opgetrokken.

op de plaats waar de school werd opgetrokken, vangen plechtig aan met de hoofding: "Wij Leopoldus I, koning der Belgen...". Het eerste document draagt als datum 13 maart 1840 en is opgemaakt door een notaris Eggermont uit Gent. Daarin draagt een zekere "Juffrouw Begijntje" Lucia Michels een eigendom op Ramonshoek over aan bepaalde leden van een familie Marquenie. Verdere schikkingen komen ook nog voor in aanvullende stukken uit 1843 en 1878.

Wellicht kan ergens uitgedokterd worden wat met het betreffende eigendom allemaal gebeurd is.

Zeker schijnt het zo te zijn, dat leden van de familie Marquenie al lessen in taal en rekenkunde gaven aan kinderen die daar belangstelling voor toonden – we mogen niet vergeten dat de leerplicht pas in 1914 werd ingevoerd. Het gezin Marquenie, waarvan de leden zelf wel niet alleen gegoed maar blijkbaar ook geletterd waren, bestond uit de ongehuwde Leo, zijn eveneens ongetrouwde zuster Rosalie en hun broer Livinus, die ook wel in dezelfde ongehuwde staat verkeerde, gezien hij priester werd. Hij heeft het gebracht tot deken van de hoofdkerk van Zele. Aan de buitenmuur van die kerk is trouwens een gedenksteen met zijn naam daarin gekapt te vinden.

Het zijn deze drie Marquenie's geweest die het initiatief hebben genomen hun huis en eigendom open te stellen voor leergierige kinderen, van wie de ouders blijkbaar ook het nut van verdere ontwikkeling inzagen. Er werd dus, rond de eeuwwisseling 1900, een reeks lessen gegeven in wat wij, in de letterlijke betekenis van het woord, een "vrije school" zouden kunnen noemen. Zagen Leo en Rosa-

Het schoolgebouw rond 1907 met centraal achteraan het woonhuis en een deel van de boomgaard.

lie in dat dit op de lange duur niet houdbaar was? Feit blijft, dat op 23 juli 1907 een testament werd opgemaakt, waarin na hun overlijden hun hele hebben en houden aan pastoor Van der Stée van Wachtebeke overgemaakt werd. Hun eigen broer, de pastoor-deken te Zele, was ondertussen reeds overleden. Leo Marquenie is gestorven op 31 augustus 1909. De sterfdatum van zuster Rosalie vond ik niet onmiddellijk terug. Maar wat vaststaat is, dat voor notaris Vermeulen uit Moerbeke de hele zaak aan de Wachtebeekse pastoor werd overgemaakt op 7 april 1910.

De "hele zaak" werd omstandig beschreven. Het ging om een hofstede met huis, tuin, boomgaard en aanpalend land, plus de schoolmeubelen (die waren er dus wel degelijk!). Totale oppervlakte 1 ha. 2 a. 10 ca.

Werden daar door iemand verder nog lessen gegeven? Zoals reeds gezegd werd de leerplicht pas in mei 1914 ingevoerd. Feit blijft, dat na het overlijden van Leo Marquenie, aan pastoor Van der Stée maar weinig tijd werd gegund om met het legaat nog iets aan te vangen dat een vervolg kon zijn aan het systeem van lesgeven dat tot dan werd gevolgd. In hetzelfde jaar, augustus 1914, brak de Eerste Wereldoorlog uit, pas enkele maanden nadat de parochiale geestelijkheid zich kon bewust worden van het feit dat er nu een verplichting op haar begon te wegen om met de nalatenschap van de Marquenie's toch wel iets zinnigs te doen. Het vraagt niet veel verbeelding van onze kant om te beseffen dat de jaren na de Wapenstilstand (11 november 1918) wel andere grote bekommernissen op bevolking en besturen wogen dan het oprichten van nieuwe gebouwen... Er moest eerst voor gezorgd worden dat hersteld werd wat jarenlang vernield of verwaarloosd was geweest.

Dus pas bij de eerste twintiger jaren rijpte de idee om een degelijke infrastructuur op te richten voor het kleuter- en lager onderwijs op de Ramonshoek, waar men toch over het geschikte eigendom kon beschikken. We kunnen ons voorstellen dat het heel wat administratieve rompslomp heeft meegebracht om alle nodige vergunningen te verkrijgen – is het ooit anders geweest?...

We konden slechts vaststellen dat de gouverneur van Oost-Vlaanderen, graaf de Kerckhove, op 20 november 1923 het lastenboek voor de bouw van de school op Ramonshoek heeft goedgekeurd. Hij vroeg daarbij ook hem te gepasten tijde eerst nog het proces-verbaal van aanbesteding en van toewijzing voor te leggen, vóór hij de ultieme toestemming voor bouw zou geven.

De "bouwkundige" (vandaag noemt men dat een architect) H. Van den Broucke uit Lokeren kreeg de opdracht een plan uit te werken, dat werd afgewerkt in april 1924. Drie aannemers schreven zich in met een omstandig beschreven aanbieding. Een zekere Emiel Van Driessche en ook ene Theofiel Goossens grepen naast het werk. De plaatselijke aannemer Jules Van de Calseyde haalde de bouw binnen voor een bedrag van 34.811,02 frank. Let wel, die 2 laatste centiemmen moesten er inderdaad bij ingecalculereerd worden!

We kregen ook nog het "Naamregister van Inschrijving" van de "Lagere aangenomen gemengde School van Ramonshoek" in handen. De lijst van de leerlingen is lang vóór 1924 ingevuld en bijgehouden. We weten alleen niet door wie. De eerst ingeschreven leerling was Jozef Van de Winckel, geboren 2 april 1901, die werd ingeschreven in het schoolregister op 1 augustus 1907; hij is daar gebleven to 19 april 1916. Hij werd op de school "gevaccineerd" door dokter Dutordoir. Diezelfde dokter heeft, samen met zijn collega De Coninck, wel iedere leerling ingeënt, we weten alleen niet tegen wat – de pokken misschien?

Hier en daar vinden we de handtekening van de schoolinspecteur terug. "Opziener" (zoals hij zichzelf noemde) Boone komt voor in 1934, en nog tot 1945. Velen onder onze "vooorloggen" hebben "Buune", zoals hij als Gentenaar ook wel genoemd werd, nog zeer vast in hun herinnering zitten. Vanaf 1946 vinden we inspecteur Jos. De Cock terug, tot in 1969. Het schoolregister werd afgesloten, onder het beheer van Gustaaf De Buck, op 31 augustus 1979.

Toen de school niet meer gebruikt werd, verkochten de "Parochiale Werken van de Sint-Catharinaparochie Wachtebeke", onder voorzitterschap van pastoor Joseph Ryckaert, op 26 maart 1987 de eigendom aan het echtpaar Werner De Wilde-Christiane Gysel, van wie we de volgende laatste inlichtingen kregen.

Een vergunning voor het nieuwe hoofdgebouw werd verkregen op 1 juli 1987. De sloop en daaropvolgend de heropbouw, waarvoor oude stenen van de school werden gerecupereerd, begonnen op 15 juli 1987. De klas van meester Richard Scheire, die eerst nog gebruikt werd als berging voor de bouwmaterialen, werd na goedkeuring op 15 maart 1994 heropgebouwd tot garage en berging op identiek dezelfde fundamenten en afmetingen als "de klas van toen". Het hoofdgebouw werd in gebruik genomen door de kopers op nieuwjaarsdag 1989

De woning van Werner De Wilde en Chris Gysel

HET BESTUUR VAN DE HEEMKUNDIGE KRING DE VIERSCHAAR vzw

Guy Hoebeke <i>Voorzitter</i>	Walderdonk 62 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 05 38 guy.hoebeke@telenet.be
Eddy Van Acker <i>Vice-voorzitter - Redactie</i>	Geraniumlaan 4 9185 Wachtebeke	Tel. 0470 86 25 73 eddy.van.acker@pandora.be
Luc. De Maesschalck <i>Secretaris</i>	Marcel Herpelinckstraat 28 9042 Sint-Kruis-Winkel	Tel. 09 345 07 23 brigitte.dm@skynet.be
Jacques De Smet <i>Penningmeester</i>	Molenhoek 4 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 08 55 jacques.desmet97@gmail.com
Wies Creve	Winkelwarande 76 9042 Sint-Kruis-Winkel	Tel. 09 345 72 27
Yvonne De Maesschalck-De Coene	Rechtstro 10 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 03 62
Jozef Kinget	Dorp 52 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 96 52 jozef.kinget@telenet.be
Hilair Van Rompu	Grote Markt 8/B5 9060 Zelzate	Tel. 09 345 00 38 hilairvanrompu@skynet.be
Rita Veldeman	Azalealaan 3 9185 Wachtebeke	Tel. 0485 16 75 91 andre.de.vliegheer@pandora.be

Lid worden kan door betaling van €12 per jaar aan één van onze bestuursleden
of op rekening 448-2594321-57 van de Heemkundige Kring De Vierschaar vzw te Wachtebeke.
Voor deze bijdrage krijgt elk lid het jaarboek en 3 nummers van ons tijdschrift.
Elke 1e zondag van de maand van 10.00 tot 13.00 uur is iedereen welkom in onze praatherberg « Den Dhust »
en in ons documentatiecentrum en onze tentoonstellingsruimten, in het oude rusthuis « De Mey ».